

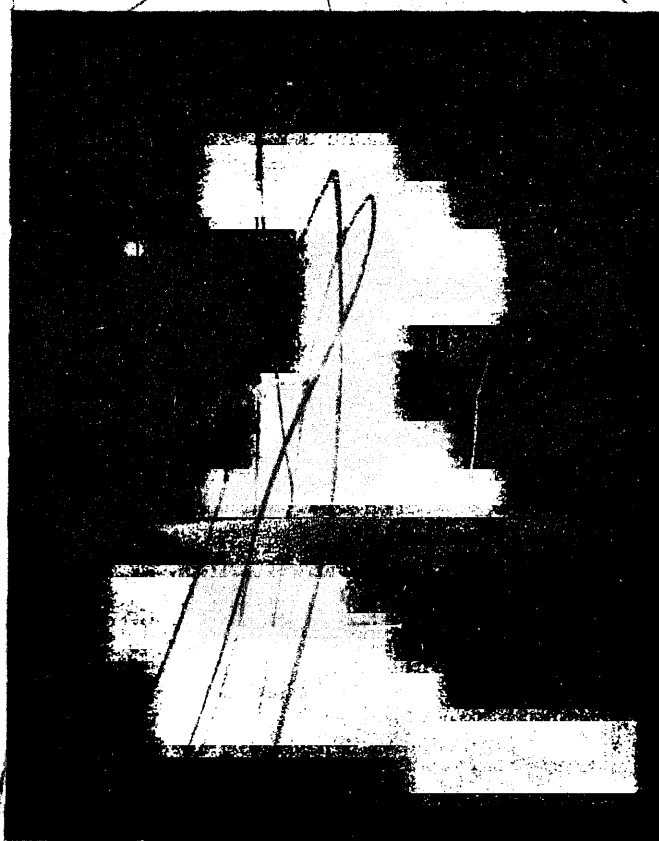
7. KIRJASTUS-OSAÜHISUS
Eesti NSV Muuseum
Kasimatu 24

6
M
B
E
R
6

ROMAN

No

8

Laternaalgusel.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1931. A. X. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti.

ROMAAN Nr. 8

SISU:

Friedrich Jakobsen: Häbiplakk.
 Sándor Hegedüs: Pasunamehe müts.
 H. Trolle Steenstrup: Rahvamurru.
 Yrjö Rananheimo: Kaks meest masti.
 Aleksander Engel: Ameerika postab kõik.
 E. Arnold-Holm: Viulikunstnik.
 Georg Vagner: Hulgus.
 O. Grossschmidt: Sügismõtted.
 Jaroslav Vrchlicky: Noor autor.
 Sven Sjölund: Vilnavari.
 Otto Hermann: Salavõrgud.
 Tõtt ja nalja.

„Romaan'i“

uued, osaliselt alandatud
 tellimishinnad 1931. a.:

12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7.50
9 „ (18 „)	„	6.—
6 „ (12 „)	„	4.—
3 „ (6 „)	„	2.—
2 „ (4 „)	„	1.50
1 „ (2 „)	„	—80
Üksiknumber	„	—40

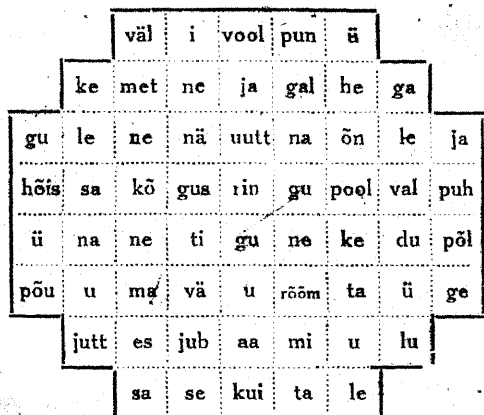
„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Määrivahe, 16. Tel. (2)12-53.

Mõistatus.

Nr. 8 (218).

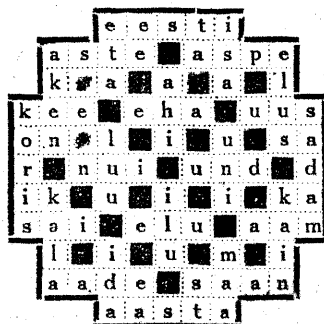
Seadnud: Em. Gutmann.

Missuguse Ernst Enno luuletis on siin peidus? Lahendada ratsamehe kõnnaku abil.

Lahendus ilmub Romaan nr. 12 (222)

Ristsõnade mõistatuse lahendus nr. 5 (215).

Romaan

Nr. 8 (218)

Aprill 1931

X. aastakäik.

Häbiplekk.

Saksa kirjaniku **Friedrich Jakobsen'i** romaan.

8

Keegi ei öelnud selgemini, mida see „lahtisaamine“ õieti tähendas, kuid igatüks teadis, mis sellega arvati.

Kingsepp ei olnud oma vaenu varjanud; ta oli kasutanud iga juhust, et toonitada, et kolmeaastase vangistuse eest mõldrit peab tänama. Otsekoheseid ähvardusi ei olnud küll keegi kuulnud. Kuid ta vaen oli rahvasuus ja sest saadi aegamööda aru, kui avalik arvamine oli muutunud ja arvamisele tuldi, et mõlder vaelevande oli annud. —

Lesknaine Walther ja avalik arvamine olid kindlasti kaks asja, mil ei olnud üks-teisega palju ühist, kuid sosin ja kuulujutud ei läinud jäljetult eide majakesest mööda — vaid andsid imelikke tagajärgi. See oli siis, kui märtsituuled hakkasid puhuma ja puudes tõusis mahl; see oli haiguste ja muutuste aeg ja mõned arvasid, et segased pead sel ajal veel keerulisemad on kui muidu. —

Kingsepp Riemann istus ka õhtuti parandustöö juures. Sestsaadik kui Annemarie jälle oli Timpe restoraan-kõrtsis, hiilisid päevad aeglaselt ja ta magas halvasti. Mõnikord hoidis teda ka mure valvel, et ühel ööl ta majake põlema süüdatakse, sest suurem osa süütamisi langevad ülemineku aega.

Keegi kobas ukse taga. Kingsepp imestas, et keegi veel nii hilja tööd töö, sest juttu ajama ei tulnud külast ükski — juba pika tee pärast mitte ja ka teistel põhjustel.

Ja siis ei tahtnud ta oma silmi uskuda.

Lesknaine Walther, mahalastud metsavahi ema, vana, kütirus naine, astus üle läve.

Eit oli päris korraliku välimusega ja võngutas ainult veidi pead. „Pean kord ka sinu juure tulema,“ ütles ta. „See paneb sind imestama, kingsepp — mis?“

„Ei oleks seda ialgi uskunud,“ vastas see ja haaras jälle töö järele.

Eit istus palumata ta vastu ja vaatas tükk aega pealt, kuidas kingsepp kokkusu- rutud huultega pigitraati vedas.

„Kas nii õõ läbi tööd teed?“

„Kui tööd oleks,“ vastas Riemann, „teeks seda küll.“

„Sul on vist niisama halb uni kui minul, kingsepp?“

„Küllalt halb.“

„Ja siis mõtled nagu minagi — ikka ühe asja peale?“

„Võib küll olla.“

Eide sätendavad silmad rändasid läbi toa nagu otsiks ta midagi. „On sul piibel kodus?“

„Küllap on — üleval riivil. Mis sellest tahad?“

Eit võttis selle vaikides maha, pühkis tolmu põllega ära ja pani piibli siis lahtiselt kingsepa ette. „Pane käsi piiblile — parem käsi. Ja siis vannu mulle armsa lunastaja Jeesuse nimel, et sa ei tapnud mu poega.“

„Mina ei teinud seda,“ ütles Riemann.

„Vannun seda oma õndsuse juures.“

Proua Walther kandis raainatu tagasi ja istus endisele kohale. „Usun sind, Jakob.“

„Seda sa varem ei teinud,“ vastas Riemann ja vaatas talle mõtlikult näkku. „Rohkem ju ei selgunud kui see, mida otsustas vandekohus.“

„Inimeste ees mitte, Jakob. Kuid mul oli nägemus.“

Ah jah, tal oli vist rohkem kui üks nägemus olnud. Sestsaadik, kui õnnetus pojaga ta vaimu segaseks oli teinud, nägi ta tihti visioone ja kirjutas siis kohtule kirju. Kuid siamaani oli neis seisnud ainult Riemanni nimi.

Siiski läks kingsepp selle idee peale. „Kas nägid mõrtsukat?“

„Ei,“ vastas eit ja vaatas enese taha nurka.

„Nägin oma poissi, just nii kahvatult ja veriselt nagu ta lamas tamme all. Ja ta ütles mulle, et mõrtsukal on valged juuksed. Sul neid ei ole, Jakob.“

Riemann sai tähelepanelikumaks. Selt vanalt naiselt oli võetud ta ainus vara, ta armastatud poeg, ja nüüd sarnanes ta emalõvile, kes otsib poega. Ta mõtted keerlesid ainult selle punkti ümber ja kui selle all ka ta vaim oli kannatanud, vaimuhaige instinkt oli seda teravam. Tal oli nähtavasti kahtlus. See käis ta unenägudes ringi ja segunes ta nägemustega, kuid see kahtlus võis olla tõde.

Kingsepa süda lõi kõrini. Ta pidi end kokku võtma, et mitte ära anda oma ärevust, sest ainus, mõtlematu sõna võis käristada nõrga mõtteniidi ses segases ajus ja siis oli seda ehk võimatu üles leida.

„On olemas palju valgejuukselisi,“ ütles ta ettevaatlikult.

„Mitte väga palju, Jakob. Enamal osal Grödes on mustad juuksed ja üsna vanad istuvad ahju taga.“ Siis langetas ta saladuslikult pea ja hakkas kõhnadel sõrmedel loetlema. „Asju tuleb kooskõlas vaadelda, Jakob. Püssi leidsid nad metsast õõnsast puust. See olevat olnud nagu hõbedast tehtud, ütlevad inimesed. Ainult üks on ümbruskonnas, kel on hõbedat ja kulda.“ Ta tõstis teise sõrme ja kihistas naeru. „Oh, kui rumalad on inimesed! See valgejuukseline, nii ütlevad nad, ei minevat ialgi metsa. Ja ometi nägin teda ise — kaks korda, kolm korda õõseti, kui olin ise metsas.“ Siis muutus ta nagu jälle tõsiseks. „Mind oleks ta ka maha lasknud, kui oleksin ta teele juhtunud. Kes võib valet vanduda, võib ka inimest tappa — kuigi tal on valged juuksed.“

„Martha!“ karjatas Riemann.

Kuid eit tõstis rahustavalt käe. „Tasa, ma ei nimetanud nime! Ma ei taha kohutusse minna. Kui kõik tean, siis ei vaja ma vandekohut. Kuid ma ei tea veel kõik. Arvan, et mu poiss veel tagasi tuleb, et võiksin talt valgejuukselise üle järele pärida. Ülekohut ei tohita kellelegi teha. Sulle olen ülekohut teinud.“

Rohkem tust välja saada Riemann ei võinud, eit tõusis üles ja läks ukse poole.

Kingsepp saatis teda ja kui nad väljas koos seisis, kuulatas ta märtsituult, haaras madalast katusest kinni ja ütles: „See on sinu eest kaitstud, eks ole, Martha? Sa ei pane mulle punast kukke katusele?“

Eit vastas: „Sa vandusid piibliraamatul. Sul ei ole valgeid juukseid — usun sind.“

Ära mind ära anna — punast kukke kannan taskus ja kui tuleb aeg, lendab ta välja.“ —

Veel kaua seisis Jakob Riemann ukse ees. Tema taga kohas mets ja tema ees lamas süngel org. Org oli süngel ja pime nagu magamissaal, kus ta oli ööbinud kolm aastat kurjategijatega.

Sellele mõtles ta nüüd. Kes talt oli võtnud need kolm eluaastat — ja neid oleks võinud rohkemgi olla — oli surma väärt.

Kuid vaimuhaige jutt ei ole kellegi jutt.

Riemann ei võinud näha Oruveskit, selleks oli ilm liig pime. Siiski vahtis ta kogu aeg sinnapoole, kus oli veski ja nagu leiame kõige süngemalt taevalt lõpuks ometi tähe, kui on tahtmine seda leida, nii arvas ka see umbusklikuks muutunud mees nägevat märki, et oru rahu ja uni olid ainult mask.

Ta nägi rändavat tuld. Nagu väike kütunla-leek, mida kaitseb käsi, käis kuma siia ja sinna nagu nood rahutud sootulukesed, mis rahvausu põhjal heljuvad üle ääretu soo.

Ja kingsepp pomises enese ette.

„Paha südametunnistus!“ ütles ta. „Hirm avalikukstuleku ees. Hoia end, mölder Jahn, oleme sinu jälil, eit ja mina ja meil mõlematel on võlg sisse nõuda. Su valged juuksed ei aita sulle ja kui kohtud sul kraest ei hakka, siis tirin mina sind su koopast. Veel veidi kannatust — kannatust — kannatust!“

— — —

Inimesed imestasid ikka rohkem vana Waltheri-eide üle. Seni oli ta olnud kaunis elava jutuga, see tähendab ühes punktis, mille ümber pöörles ta napp mõistus, ja kingsepp Riemanni nimi oli selle juures suurt osa etendanud. Nüüd vaikis ta äkki nagu lasuks suur saladus ta südamesel.

Muidu oli ta kingsepahüti elanikkude suhtes ainult mürgist sõna „mõrtsukas“ tarvitanud ja sealjuures kleiditaskule löönud, kus kandis tikukarpi; nüüd nähti teda mõnikord kingsepahüti poole minevat ning kõneldi, et ta on leppinud kingseppaga.

Ka muidu rändas ta palju ringi. Mets, kus teda seni oli nähtud igal päeva- ja ööajal, näis talle olevat ükskõikne, kuid Oruveski ümber keerles ta nagu ronk, kes hais- tab raibet ja ometi ei julge sellele lennata.

Kuid ühel päeval ilmus ta veskisse rukkikotikesega. Klaus, veskisulane, oli ükski ja eit istus ratta lähedusse, millelt vesi alla langes.

„See jääb vist varsti seisma,“ ütles ta.

„Mispärast usud seda?“

„Noh, kui sa lähed ja kui Welsch läheb, kes ajab siis veel ratast?“

„Oja.“

Eit raputas pead ja naeris. „Ära tee mind rumalaks! Oja võib kaua joosta! Olen küllalt „varemete“ juures istunud ja vaadanud, kuidas kivid kuhjuvad. Nii näib varsti ka siin välja, Klaus — ole selles kindel!“

Poisil hakkas nende sõnade juures öudne. „Varemed“ olid ühe talumaja ahervarred sügavamal mägestikus — paljude aastate eest oli omanik talu põlema pannud ja sfis Ameerikasse põgenenud; veel praegugi kõnelesid inimesed sellest.

„Meie veski ei põle nii kergesti,“ ütles ta.

„Ei põle kergesti, arvad sa? Siin on küllalt palke ja tall on õlgi täis. Tarvitseb keegi tulla ja tiku sisse visata ja tõuseb kohe ilus tuli. Palju ilusam, kui kingsepahütti võib anda.“

Kingsepahüti stüütamist mõistis sulane, kuid põlev veski ei mahtunud ta ettekujutusse.

„Kes peaks seda tegema?“ küsis ta.

„Tegema? Tegema? — Nimetasin ma nime? Hoidku, ma ei taha kohtuga tegemist teha!“

Kuid ta ei suutnud valitseda oma silmi. Need rahutud silmad läksid läbi veskitoa akna ja rändasid üles metsa poole — sinna, kus asus Riemanni majake, millest ta praegu oli kõnelenud. Ja siis tõusis ta.

„Jahvata vili hästi peeneks, Klaus — see on leseleib — mureleib. Jahvata nii peeneks nagu jahvatavad jumala veskid ja siis saad ka jumala tasu.“ —

Kui varsti selle järele tuli mölder, ütles sulane: „Hull Walther käis siin. Ta on nüüd Riemanniga ühel nõul ja puistab kõik välja, mis kuuleb. Peaksite olema ettevaatlik, peremees, muidu asetab teile Riemannu punase kuke katusele — temast võib seda uskuda.“

„Kui eit seda ei tee,“ vastas Jahn.

„Eidel ei ole selleks põhjust, peremees. Kuid kingseppa vaevavad ta kolm aastat.“

Jahn pomises midagi kohtutest.

Sulane raputas pead. „Teie asemel müüksin veski maha — kaugel on parem kui lähedal.“ —

Sestsaadik ei olnud möldril enam rahu. Ostjaid ei tulnud, kes oleks veskit tahtnud. I. maiks läks pere minema, uut ei olnud saadaval. Ja Gustavist kuuldi ainult tumedaid kuulujutte. Ta olevat saanud kreislinnas kontorikoha viljakaupmehe juures.

Seda ei mõistnud keegi.

Mai oli tulnud ja Neustadti vanglas oli uus vabastamine. Karl Hecker oli aja ära istunud ja seisis direktori ees, et pabereid vastu võtta.

„Teie asemel lähaksin maalt välja, Hecker,“ ütles direktor. „Teil on vist veel palju patte südametunnistusel, millest aga keegi ei tea. Ameerika oleks teile paras koht.“

„Kui mul ei oleks kojuigatsust, härra direktor!“

„Ärge naljatage, Hecker — mees nagu teie ja kojuigatsus! Kodukohas teile kindlasti ei tapeta vasikat!“

„Ei, härra direktor, see on tõsi. Kuid üks või teine sõber on mul siiski.“

Direktor jahmatas, mõtles veidi ja muutus tõsiseks. „Te arvate vist Riemanni? Tahan teile nõu anda, Hecker, jätke ta parem rahule, vabaks ta mõisteti — jah, kuid ta ei leba kindlasti roosidel. Ja kui inimesed kuulevad, et ta jälle teiega seltsib, siis tean ka, mis inimesed selle kohta ütlevad.“

Hecker kratsis pead. „Võib võimalik olla, härra direktor. Kuid ta võlgneb mulle tänu!“

„Kui kõnelesite tõtt, Hecker, ei ole tänuvõlg suur. Kui mitte: siis on see hädaohtlik tänu.“

„Oh, härra direktor,“ ütles vang, „tahaksin, et mu südametunnistus oleks igas asjas nii puhas kui sel juhusel!“

Lahkumisel anti Heckerile kaunis kena summa, ta teenistuse ülejääk vanglas, sest tööd oli ta teinud nagu hobune, vabaduses puudus tal selleks tahtmine. Direktori manitsuse unustas ta muidugi kohe. Sarnasel isandal oli hea kõnelda, selle juure tulid sõbrad iseenesest, ta ei tarvitsenud neid enese poole meelitada.

Ja Riemann oli ainus sõber, kes oli sel kadunud inimhingel. —

Vangi tagasitulek kodukohta oli väliselt meeldivam, kui oli olnud kingsepa tagasi-pööramine. Päike paistis, ja puud olid rohelised, pealegi lubas ülejääk kolmanda klassi raudteesõidu

Omas sünnikohas Thalheimis ei peatunud Hecker kaua. Kojuigatsus oli muidugi olnud ainult sõnakõlks, nagu tarvitavad vangid ülemate ees, kodus kisasid seda varblased katuselt, et kadunud poeg jälle tagasi on tulnud.

Ta läks vaksalist otseteed läbi linnakese. Kaupmehe juures linnavärvavas, seal, kus Annemarie oli ostnud isale esimesi toiduaineid, ostis ta liitrilise pudeli napsu ja viskas särava viiemargalise lauale, mis välja ei näidanud, et oli teenitud suure vaevaga.

Poe ees julitus väike vahemäng. Vaht-

meister Kunze läks mööda, tundis ta silmapilkselt ära ja nõudis pabereid.

Hecker näitas häbematu hirvitusega vabastustunnistust. „Istusin ausalt, härra vahtmeister,“ ütles ta, „kuni viimase minutini. See oli raske töö!“

„Ja nüüd?“

„Jatkamisega ei ole kiiret. Meil on raha küllalt.“

„Ei löö kaua vastu,“ arvas ametnik ja näitas pudelikaelale, mis vahtis jakist.

„See natuke? Noh, teil on õigus.“

„Mitte ringi luusida, Hecker!“

„Mis te mõtlete, härra vahtmeister! Sel ööl magan kingsepahütis — see on ometi aus maja!“

„Ja kui raha on otsas, Hecker?“

„Siis teene tööd. Te peaksite kord ka aasta vanglas istuma, härra vahtmeister, siis teeksite kah tööd!“

Selle trumbi järele lahkus ta hirvitades ja Kunze läks teatega kohtusse.

„Ta on jälle siin,“ ütles ta ametkonnakohtunikule. „Arvan Heckerit. Ja ta hoiab Riemanni poole.“

Wolff kehitas õlgu. „Ei või seda takistada, kui kõik on korras. Kuid see ei ole hea.“

„Ei, härra ametkonnakohtunik, hea see ei ole ja küllap juba midagi juhtub. Ma ei tahaks nüüd põder olla.“

Ametkonnakohtunik vaatas vanamehele tähendusrikkalt otsa. „Sestsaadik kui püss on meie käes, on üleval rahulikum — mis?“

„Väga rahulik, härra ametkonnakohtunik. Sestsaadik ja muust saadik.“

„Ainult ettevaatust ja lahtiseid silme, Kunze!“

Karl Hecker rändas mägedesse. Aegajalt peatus ta ja tõmbas sõõmu pudelist. Siis hoidis ta selle igakord lahkuva päikese poole.

„Kingsepale peab ka midagi jääma,“ pomises ta. „Tahame enestele lõbusa öö teha. Midagi ei seo kindlamini kui vangla!“

Ja siis muutus ta sentimentaalseks.

„Kolm aastat süütult — et võtku pagan! Kui peaksin kõige eest istuma, mis mul on südametunnistusel, teeks see ehk sama palju välja. Nii — see oli viimane sõõm!“

Kaunis lõbusas tujus jõudis ta pimedas kingsepa majakese juure. Tuli põles juba töökojas ja Hecker käis kaks korda ümber maja. Kui ta oli näinud, et Riemann oli üksi, pörutas ta rusikaga uksele ja alustas vana kelmilaulu.

Nüüd tuli kingsepp välia. Ta hoidis lampi käes, tundis vana seltsimehe ära ja seadis end siis laialt lävele.

„Mine parem üks maja edasi, Karl!“ ütles ta.

„See oleks kunst, Jakob.“

„Kas sa ei tea, mis ütlesin sulle all, kui nägime üksteist viimast korda?“

„Mu mälu on ainult siis hea, kui vaja on vana seltsimeest üles otsida.“

See sõna mõjus, Riemann astus tagasi.

„Siis tule sisse. Kuid mis tahad sa siit?“

„Esialgul ööbida. Sul on ometi platsi?“

„Jah,“ vastas Riemann. „Mu Annemarie on jälle ära. Mu teenistus ei ulatanud kahele.“

Hecker oli tuppa astunud ja pani napsupudeli lauale.

„Sulle ja mulle,“ jatkas ta. „Poiss, poiss, seal tuleb vana sõber, kellele võlgned tänu vabaduse eest, toob sulle hea ti'ga majja ja sa teed näo, nagu oleks ma saatan ise! Sa ei ole ometi palvevendade sekka läinud?“

„Kuid ausate inimeste sekka.“

Vangi nägu tõmbus laiaks hirvituseks. „See on hapu tee! Oleksid nägema pidanud, missuguseid guimasse meie vana all Neustadtis tegi, kui jutt tuli sinu peale. Nad on ta vabaks mõistnud — jah“, urises ta läbi nina ja viimane sõna oli nii venitatud nagu oleks see olnud sinu pigitraat. Ega Grödeski sulle auvaravaid ei ehitatud — mis?“

„Lase ma leian enne õige stüüdlase üles,“ ütles kingsepp süngelt. „Nad peavad mult veel kõik andeks paluma, et on pidanud mind alatuks mõrtsukaks.“

Teine nägi, et olid kõnelusega õigesse vette jõudnud. Ta istus laialt laua äärde, nihutas napsupudeli lähemale ja vastas: „Selle peale võime veel ühe võtta. Pealegi arvan ma, et on parem, Jakob, kui sa ei leia stüüdlast, sest andekspalumise ette lükad ise ilusa riivi.“

„Kuidas nii?“

„Sa lööd mehe lihtsalt maha ja see tuleb siis jälle avalikuks.“

Riemann ei vastanud kohe. Ta vaatles pudelit ahnete silmadega, võttis lõpuks tugeva sõõmu ja pani rusikasse tõmbunud käe lauale.

„Arvad sa, Karl? Kas usud, et mul ei ole veel küllalt hirmu timuka ees ja küllalt piina olnud, et tahan asja veel ükskord korrata? Ja seekord tõelikkuses, Karl? Sest esimene kord oli mul mu puhas südametunnistus.“

Hecker raputas pead. „Puhta südametunnistuse peale vilistan ma. Kui olen midagi korda saatnud, ei nurise ma karistuse üle, kuid kui mind keegi süütult sisse

veaks — vanasarviku vanaema nimel, sel keeraksin kaela kahekorra! Pealegi näib mulle, et asjatult sõnu raiskame. Sul ei ole mees veel pihus.“

Kingsepp vaatas ringi. Nad olid üksi ja oli kuulda ainult seinakella tiksumine. Siiski alandas Riemann oma häält, nagu kardaks ta võõrast pealtkuulajat. „Olen ta jälil!“ sosistas ta.

„Pagana pihta!“

Nad nihkusid tüksteisele lähemale ja sosistasid.

Tüki aja pärast pistis Hecker rusikad taskusse ja vilistas läbi hammaste. „Jakob, Jakob, asi seisab nõrkadel jalgadel! On leitud kena jahipüss nagu sarnast ei suuda osta ükski hilpharakas Grödes ja hull Walther on mõldrit öösel metsas näinud. Ilus, sellest on ehk küll, et teha tast salakütt. Kuid kas siis tema sellepärast veel Waltheri maha on laskunud? Siin on rohkem, kes sellega hakkama saavad! Sa arvad, et valevanne? Kui see oli tõesti valevanne, siis on see arusaadav — ta võis heas usus vanduda.“

„Südametunnistus!“ ütles Riemann. „Õine ringijooksmine veskis, lahkuminek pojast —

Hecker mõtles järele. „Võimalik on see küll, olen teda alati pidanud silmakirjalikuks koeraks ja ühtlasi kavalaks. Poiss, poiss, selleks on mõistust vaja, et selle kaarte paljastada!“

„Maseda ei oska!“ ütles Riemann süngelt.

„Usud, et mina seda oskan?“

Äkki lõi kingsepp lauale. „Kui seda läbi viia tahame, siis peaks üks meist päeval ja öösel ta läheduses viibima! Teda tuleks hirmutada ja piinata küsimuste ja tähendustega, kuni hirm talle naha alla poeb ja ta oma saladuse välja kisendab. Sina pead see kurat olema!“

„Kas pean nõudma, et ta mind kasu-
pojaks võtab?“ küsis Hecker hirvitades.

„Üks tee on siiski olemas. 1. maist saadik on mölder püsti hädas. Ta sulane on läinud ja uut ta ei saa. Ta tahab veskit mütta ja ei leia ostjaid. Niiviisi peab ta end ise vaevama. Kui nüüd keegi tuleb ja pakub end veskisulaseks — ta võtab ta vastu — saatku teda või kurat!“

„Mind ka?“ küsis Hecker hirvitades. „Põrgust ma küll ei tule, kuid vanglast siiki ja see on ehk seesama.“

Riemann oli õhinas. „Sarnase mehe võtab ta kõige meelsamini! Etsa oled kelm, näeb ta sind parema meelega, kui kedagi teist. Kui ta sulle näkku vaatab, ei tarvitse ta punastada.“

Õrnatundeline Hecker ei olnud, seda peab ütlema; ta kuulus nende kelmide sekka, kes on uhked oma mineviku üle. Ta ei saanud sellepärast jämedaks, vaid ainult mõtlikuks ja jõi ses meeoleolus pudeli tühjaks.

Siis vaatas ta seinakellale ja arvas, et on aeg magama minna, mõldri asja üle võivat veel järele mõelda.

Ta ei lootnud voodi peale kambris, kuid Riemann ütles, et öled peale head olevat; nad olevat sarnase mehe jaoks ikkagi veel liig head.

Selle nalja järele tegid nad toas öleaseme. Lamp kustus ja mõlemad heitsid magama. Magada ei saanud kumbki — kingsepp püherdas voodis ja Hecker krabistas ölgedega.

Lõpuks ajas ta end üles ja vaatas kuuvalgusse, mis täitis tuba. „Jakob!“ hüüdis ta siis tasa.

„Mis siis?“

„Kuidas elu veskis muidu on?“

„Mida sa arvad?“

„Mitte midagi. Tunnen ainult vastikust suurte koerte ja laskeriistade vastu. Ja naised, kes oma nina igalepoole pistavad, on mulle täielikult vastumeelsed.“

„Koer on olemas ja vana majapidaja asemel on noor plika. Laskeriistatest ei tea ma midagi. Kuid see on sulle vist ükskõikne, kui oled veskisulane.“

„Sul on õigus. Arvasin niisama. Head ööd.“

Veidi aja pärast ajas kingsepp end üles.

„Karl!“

„Mis siis?“

„Sa ei kavatse ometi mitte mõldrit tappa?“

„Ei mõtlegi sellele. Tahan teda ainult uurida. Surnuks lüüa võid sina tema.“

Rohkem ei kõneldud. Riemann pööras teisele küljele ja teine kuulatas veel tükk aega. Siis oli kõik vaikne. —

Järgmisel hommikul rändas Hecker tööpoolest veski poole. Ta oli Riemanniga kokku leppinud, et viimane öökorter pidi jääma saladuseks, sest mis tuli kingsepa-hütist, pidi mõldrile algusest peale kahtlane näima.

Vabastunud vang ei avaldanud just halba muljet. Nad raseeritakse vanglas ja juuksed aetakse maha ja see ei sobi iga kurjategija näole; kuid Neustadti direktor oli human mees ja lubas, et vangid kasvatasid mõned kuud enne vabakslaskmist juukseid ja habet. „Nad on niikuinii küllalt märgitud,“ ütles ta tavalikult.

Nii võis tugevalt ehitatud Hecker end

juhgelt näidata; ainult liigutustes ja pilgus oli midagi luuravat ja see oli talle rännakutel külge harjunud, sest tänavkoerad ei olnud teda iialgi sallinud ja sandarmid veel vähem.

Ka Oruveskis tõestus see kogemus. Kui Hecker lähemale tuli, nägi ta möldri suurt hundikoera ukse ees lamavat ja tegi juba kaugelt kõiksugu meelitavaid liigutusi. Kuid koer tegi vihase hääle ja hüppas talle ähvardavalt vastu.

Samal silmapilgul avaness üks aken ja Jahn hüüdis tusaselt: „Tagasi, Tiiras!“ Siis ilmus ta ise uksele.

Hecker teretas väga viisakalt ja kiitis koera valvsust.

Mölder naeratas tigidalt: „Kui mind juures ei ole, kisub ta igatühe tükkideks! Mis soovite minult?“

Vandekohtust saadik ei olnud Hecker meest eram näinud ja leidis, etta oli väga muutunud: lumivalge, kõhn, haiglane ja uduste silmadega. Need näisid olevat pealegi lühinägelised, sest muidu oleks ta endise kaabaka vist küll ära tunnud.

See nimetas rahulikult oma nime, sest võõra all oli võimatu veskisse jääda — see oleks kahekümmenelja tunni jooksul avalikuks tulnud.

Jahn mõtles silmapilgu. „Nii — teie olete see. Siis tulete vist — hm —“

„Vanglast, härra Jahn. On õige, et lasin end halvale teole meelitada ja istusin karistuse ära. Kuid nüüd tahan ausaks meheks hakata.“

„Nii — teie tahate seda?“

„See on raske või kerge,“ jatkas Hecker. „Kui mul üks nina eest kinni lüüakse, pean jälle varastama; kuid veidi head tahtmist võib kogu elu jälle korda seada. Mul on ta ja inimesed ütlevad, et teil ka.“

Kui Hecker tahtis, võis ta väga truustdamiliselt rääkida ja sel silmapilgul oli ta hääles isegi kerge värin. Asjaolu, et Tiiras kahtlasel viisil ta sääri haistis, mõjus ehk kaasa.

„Ma hoolin vähe sellest, mis inimesed ütlevad,“ vastas mölder. „Te otsite tööd?“

„Mida rohkem, seda parem, härra Jahn.“

„Noh, need on kõnekäänud. Kas tunnete veski sisseseadet?“

„Töötasin kord neli nädalat veskis,“ valetas Hecker.

„Mispärast mitte kauem?“

„Mölder jäi pankrotti,“ valetas Hecker edasi.

„Kuid tunnistuse ta teile ometi andis?“

„Ei — ta poos enda nimelt.“

Õigupoolest kahetses Hecker seda sõna, sest Jahn avaldas mehe muljet, kes töökorral sellega ise saab hakkama.

Jahn seisis kaua ja vaatas hajameelselt enese ette. Lõpuks kogus ta end. „Tööd mul oleks, Hecker, sest see maja oli viimase ajal nagu laev, millelt lahkuvad rotid. Kuid kui teeksin teiega katse —“

Ta ei öelnud ähvardust, kuid pilk, millega ta vaatles suurt, tüsedat meest, ei tähendanud head. Ta silmades oli metsik energia ja Hecker mõtles eneses, et ta teatavates oludes möldriga kokku ei tahaks põrgata.

Oludes, mil osad mitte üheviisiliselt ei olnud jaotatud.

Valjult aga vastas ta: „Te saate tänuliku majaelaniku, härra Jahn. Teie ei aimagi ehk, mida väärrib õnnetu tänu.“ —

Nii asus Hecker tööpoolest veskisse. Talle anti kamber, milles oli elanud ta eelkäija ja ta söi köögis tüdrukuga koos. Resi oli noor, seitsmeteistkümnepäevane plika, kes elust veel palju ei teadnud. Heckeri minevikust hoolis ta ainult vähe, sest ta oma isa oli istunud vanglas ja esimesel, ühisel lõunasöögil arvas Hecker, et vangla ja karistusasutuse vahel on väike vahe.

Viimases olevat ehk söök parem.

Veidi tähelpanu juures oleks mölder varsti märgata võinud, et ta uus veskikulane äri-asjust sama palju teadis nagu lehm lugemisest, kuid seda kiiremini leidis Hecker, et ta peremees millestki ei hoolinud. Ja kui ta teisel päeval juhuslikult Riemanni nägi, oli nende vahel väike kõnelus.

„Mul ei ole palju südametunnistust,“ ütles Hecker, „muidu tapaks see mu ära. Kuid möldril on seda terve hulk ja see on veel halvem.“

„Tal on hirm!“ arvas Riemann.

„Hirm peab alles tulema!“

„Kas oled juba tuliseks küttnud?“

„Ei, puud ei olnud veel kuivad. Kuid täna õhtul teen alguse.“

Veskis oli öötöö käsil. Äkki oli tulnud tellimisi, mida kiirelt täita tuli ja Jahn oli teinud sellepärast sarnase korralduse. Ta aitas täna ka ise kaasa ja mõlemad mehed olid üksi veskitoas.

Nad oleks vaevalt vajanud laternat, mis rippus laest, sest väljas oli hele kuuvalgus ning mägestik oli selgesti näha.

Kui töös tuli väike vahe, astus Hecker veskitoa akna alla, kuna Jahn istus ta taga juhusalvel ja tass kohvi jõi.

Äkki ütles Hecker: „Just samuti oli tookord.“

„Mis?“

„Nelja aasta eest. Just sama hele kuuvalgus.“

„Millest te kõnelete, Hecker.“

„Te teate ometi, härra Jahn, te tulite tookord Thalheimist koju ja sattusite kingsepahüti lähedusse. Arvan ööd, kui Walther tapeti.“

„See on kaua möödunud.“

„Mulle näib see nagu täna. Olin tookord Riemanniga metsas salaküttimisel, ma ei tarvitse sellest ju saladust teha, sest kohus teab seda ka. Olime joosnud risti ja rästi kogu metsas ringi.“

Mölder pani kohvitassi käest ja Hecker kuulis portselaani kõlminat.

„Arvan, et olite kogu aeg ühel kohal?“

„Kas ütlesin kohtus nii? Siis mõisteti mind küll valesti. Jooksime risti ja rästi ja varjasime end kord siin, kord seal. Sel ööl oli mets väga elav.“

„Võime vist jälle alata,“ ütles Jahn püsti tõustes.

„Muidugi. Kuid kui vaatan veskiratast, kuidas see pöörleb, tuleb mulle ikka sama mõte: Kes võis metsavahi Waltheri maha lasta?“

„Ta torgati ju surnuks,“ ütles mölder.

„Seda ei usu ma enam ammu, härra Jahn. Naaskli lugu on ainult selleks välja mõeldud, et Riemanni sisse vedada, ja sellepärast ta vanduski, et tabab süüdlase ja murrab ta kaelaluu. Ei tea, kas tore püss, mis metsast leiti, selle looga kooskõlas seisab?“

Karl Hecker oli nendesõnade juures teinud käände, nii et ta vaatas möldrile otse näkku ja naeratas üsna süütult, kuigi teine oli kahvatu nagu lubjasein.

„See on hull mõte,“ kogeles Jahn.

„Ta tuleb hullumeelselt — vanalt Waltheri-eidelt. Ei või pahaks panna, et ta selle loo üle juurdleb ja selgust saada soovib ning midagi teada võib ta ju ka, sest tal oli alati harjumuseks metsas ringi luusida. Ta teab paremini, mis sünnib metsas, kui mina ja teie.“

Viimane sõna võis olla nali, sest inimesed uskusid kõik, et möldril iialgi püssi käes ei olnud. Hecker naeris ka ise selle üle. Kuid see oli inetu, õudne naer ja läks möldrile luust ja lihast läbi. Talle tuli äkki meele, et see suur, laiade õlgadega mees, kellega ta oli üksi veskitoas, oli istunud vanglas ja ehk oli teinud teisi asju peale sisse-murdumiste.

Ta läks ukse juure ja kutsus koera.

Hecker aga võttis vahepeal kirve ja löi sellega ühe logiseva laua kinni. „Milleks on looma vaja?“ küsis ta.

„Näen koera heameelega enese läheduses.“

„Jah, veskis on üksik. Sestsaadik kui noorhärä ära on, veel üksikum kui varem. Teie asemel, härra Jahn, tunneksin hirmu.“

Jahn kartis nii väga, et ta põlved värisema hakkasid. Ta kahetses tuhatkordselt, et selle õudse inimese majja oli võtnud ja tal oli keelel talle üles öelda.

Kuid siis kaalus ta teisiti. Nüüd, peale seda jutuajamist üles öelda, võiks välja näha nagu oles kcoskõla olemas ja kahtlus niikuinii ärganud.

Tüli alata? Ah ja, koer oli vahepeal sisse tulnud ja oli tuseselt peremehe kõrvale heitnud; kuid Karl Hecker tegutses veel ikka kirvega ja ei tahtnud seda nähtavasti enam käest panna.

Nii töötasid nad vaikides edasi. —

Järgmisel päeval oli Heckeril uus üllatus oma peremehe jaoks — just lõunaajal, mil inimesed armastavad rahu. Ta tuli mingisuguses äriasjas tuppa ja kui ta linki juba jälle käes hoidis, pööras ta veel ringi.

„Kas olete kuulnud, härra Jahn, et varsti tuleb kohus,“ ütles ta.

Mölder tahtis parajasti esimest lusikataiti suppi võtta. Lusikas langes kõliseses taldrekule tagasi. „Kohus?“

„Noh — Riemann asjas.“

„See võetakse jälle esile?“

Hecker naeris. „Jumal, härra Jahn, te mõtlete ikka veel vanale loole! Ma ei kõnele ju Waltheri asjast, vaid Riemanni asjast. Kingsepa maja mütiakse maha.“

Jahn tõstis pea ja hingas sügavalt. „Siis rändab ta vist välja?“

„Võimalik, härra Jahn — kuid kindel see ei ole, sest kingsepp tahab veel vannet täita. On inimesi, kes õieti hulluks lähevad, kui neil puudub katus pea kohal. Ja vaine jääb vandeks, sellega ei tohi naljatada. Noh, soovin head isu, härra Jahn.“

Ta läks välja. Kuid tuli tagasi. Tal oli nüüd tihti tuppa asja. Juhus oli kerge, sest mölder istus kogu päeva toas ja oli nüüd nii tähelepanematu, et ei märganud oma veski-poisi silmi.

Need jooksid sarnastel puhkudel toas ringi nagu sootulukesed. Need olid vanglasilmad — pilutavad, salajased, luuravad, silmad, mis läbistavad nagu röntgenikiired kappe ja kirste, mis uurivad lukkude vastupidavust ja iga pragu.

Ja siis tuli üks öö — maikuu lõpul, kui

kuu tõusis hilja ja kella kaheteistkümneme ja kahe vahel olid mõned pimedad tunnid.

See oli veidi tormiline öö.

Ohtusöögil köögis oli Hecker Resiga naljatanud. Ta küsis, kas riiv ta kambri ees ka vastupidav olevat. Noor plika oli kartlik ja selle tähenduse järele võis Hecker julge olla, et ta lükkas kaks riivi ühe asemel ukse ette ja ehk isegi koera kambri võttis.

Viimase asjaolu peale oli Hecker rehkendanud.

Siis läks ta vara voodi. Künla ja tikud asetaski ta lähedusse ja sinna kõrvale taskukella. Aegajalt süttas ta tiku ja vaatas kella.

Majas oli nii vaikne, et oli kuulda hiirte krabinat. Siis kostis veel veemuha ja tuulekohin.

Hecker süttas künla ja hakkas riietuma — jättes saapad jalga tõmbamata. Siis kobas ta voodi alla. Seal seisis kast tööriistadega ja sealt otsis endine vang kolm asja välja: raske vasara, viili ja meisli. Viimased pistis ta püksitaskusse, vasara võttis ta paremasse kätte, künla pahemasse.

Ja nii lahkus ta sokkidel kambrist.

Üsna tasa, samm sammult, ning alatasa kuulatades hiilis ta koridoris edasi. Seal juures tuli talle mälestus. Nii oli olnud tookord, kui ta doktor Bergeri juure sisse murdis. Ainult vasar puudus, selle asemel oli olnud muukraud kaasas.

Nii jõudis Hecker möldri toakseni.

See ei olnud lukustatud, ta teadis seda kindlasti, sest Resi pidi hommikul vara kohvilauda katma ja nimelt enne, kui mölder tõusis; viimase magamiskamber oli elutoa taga ja ainsa uksega elutupa.

Kas Jahn öösel end kambri luku taha pani?

Hecker oleks seda tema asemel teinud, kuid Resi jutustas, et viib talle mõnikord kohvi voodi ja et uks alati laiali lahti seisvat, kuna mölder kannatavat lämmatushoode all.

Seda kaalus Hecker hoolikalt, kuna seisis sokkides koojas ja kuulatas enese taha.

Esiteks kummardas ta ja vaatas läbi võtmeangu.

Ta silma langes nõrk kuma, mis ei tulnud elutoast, sest muidu oleks ta heledam olnud, vaid see tuli magamiskambrist ja järelikult seisis vaheuks lahti.

Mõne aja pärast eraldas Hecker üksikuid asju.

Mölder lamas voodis ja oli näo pööranud

elutoa poole. Ta näis magavat, sest ta silmad olid suletud ja parem käsi puhkas nii roidunult tekil nagu juhtub ainult siis, kui meelemärkus on lahkunud kehast. Aseme päitses seisis väike laud. Sellel põles küünal ja seal kõrval oli ese, mida Hecker esiteks ei eraldanud. Kui ta täpselt vaatas, arvas ta revolvri ära tundvat.

Kuid mitte sellepärast ainuiks ja see ei olnud peapõhjus, miks kurjategija tasa hambaid kiristas, vaid möldri voodi ees lamas Tiiras, hundikoer. Ka see magas, sest ta oli pea pannud esikäppadele; kuid koera uni ei tähenda palju ja Hecker teadis seda kõige paremini.

Siiski kartis ta koera hambaid vähem kui midagi muud. Pealetormavale koerale võis ta vasarahooibi anda, mis ta maha löi — ta oli seda kord juba kaikaga proovinud ja võis oma musklijõudu usaldada; kuid selle üle pidi ärkama mölder ja siis istus tal kuul ribide vahel.

Kui Jahn tõesti ärkas.

Hecker tundis äkki külmavärinat seljal. Ta vaatas veel kord teravalt ja märkas, et näilikutl magaja nagu oli hirmuäratavalt kahvatu ja liikumatu, et selle juures muugi peale võis mõelda.

See mees oli südamehaige, inimesed tõendasid seda kõik, ja sarnased inimesed jäävad tihti magama, et mitte enam ärgata.

Siis oleks vasar ainult koera jaoks olnud.

Möödusid kaks, kolm minutit. Hecker oli künla kustutanud ja põlvitas nüüd võtmeangu ees, et paremini vaadelda. Ta heitles enesega, mis teha, kuid see ei olnud võitlus hea ja kurja vahel, vaid heitlus kartuse ja lootuse vahel.

Siis hingas ta äkki sügavalt.

Jahn liigutas kätt. Üsna tasa ja vist ebateadlikult, kuid ta oli seda siiski liigutanud ja see päästis ehk ta elu.

Sest kuulataja väljas tõusis ettevaatlikult põlvedelt ja kobas oma kambrisse tagasi. Seal langes ta riietes voodile ja jäi kohe magama. Viimane veeraudtund oli siiski vapustanud ta närve.

Kuid järgmisel hommikul seisis ta veski-toas ja vilistas lõbusat viit. Mölder astus sisse, tegi enesele tegemist ja ohkas seal juures alatasa.

Nüüd pööras Hecker ringi. „Te magasite vist halvasti, härra Jahn?“

„Läks korda — kuid unenäod olid pahad.“

„Jah,“ vastas Hecker, „näen ka tihti vanglast und. Kuid nüüd on mul, jumalale tänu, hea südametunnistus ja muust saan ma üle.“

— — —

(Järgneb.)

Pasunamehe müts.

Ungari kirjanik **Sándor Hegedüs.**

Durigo oli pasunamees ooperimajas ja see oli tema, kes Wagneri ooperi etendusel Siegfriedi sarve puhus. Ta oli juba vana mees, kibestunud, murtud ja haiglane. Elu ei olnud teda paljude rõõmudega kuhjanud ja ka jumalanna Fortuna ei olnud ialgi avanud talle oma muinasjutulist küllussarve. Ta katsus parandada oma vähest sissetulekut noodikirjutamisega ja nii elas ta kaunis viletsalt. Ta oli tusane inimene, kellele midagi maailmas ei valmistanud rõõmu; ta ei armastanud suve, sest ooperimaja oli siis suletud; kuid talvet vihkas ta, sest ta lage pea külmetas pakasega.

Ühel talvapäeval läks ta parajasti „Lohengrini“ proovilt koju, kui ta kõhnale kujule tänavnurgal vastu tungis jääne tuul. Ta külmetas ja tegi äkki otsuseks, et ostab enesele mütsi. Raha tal oli, ta oli saanud seda täna hommikul noodikirjutuste eest; ta pööras ringi ja läks siselinna, sest tundis seal kõsneri, kelle aknal oli näinud häid, sooje karvamütse. Kõsnerikauplus oli suure läbikäigumaja õuel; siia tuli Durigo, et enesele mütsi otsa. Kõsner oli kodus ja mängis oma väikese, kuueaastase tütrekesega; ostja sisseastumisel asetaski ta väikese lapse puldile, ise aga astus pasunamehe juure, et küsida selle soovi järele. See seletas lühidalt, ta vajavat sooja mütsi, mis kaitseks teda talve vastumeelse pakase eest. Kõsner pani talle nüüd tosinaid mütse ette ja Durigo proovis neid suure asjatundlikkusega. Väike tütarlaps vaatles vahepeal, istudes puldil, imestanult iseäralist „onu“, kes seadis isa kalleid mütse üksteise järele pähe ja siiski mitte ühega rahule ei jäänud, vaid ikka teadis midagi ette tuua. Nüüd sai kõsner juba kärsituks ja ta ütles lõpuks:

„Mul ei ole rohkem tagavaras; ainult vaateaknal on veel mõned ja kui teie ei leia ka nende hulgas kohast, oleme üksteisega valmis!“

Sellega avas ta seesmise akna ja tõstis üksikult seal asuvatelt puudelt mütse maha, et proovida neid ostja peas, kas talle ehk meeldib mõni. Ta saatis iga mütsi kiitvate sõnadega, kuid Durigo ei lasknud end mõjutada. Aknal oli veel ainult üks müts, mis rippus kaunis kõrgel, kuid kõsner seletas, et tal ei ole rohkem mütse.

Pasunamees vaatas vaateaknale ja näitas ülejäänud mütsile:

„Ja mis müts on see seal?“

Seal vastas puldil istuv väike tütarlaps äkki, jõudes isale ette:

„See on nõidusmüts!“

Durigo vaatas kõsneri otsa ja see vastas:

„Ah, härra, see on mu naise kõnekään ja temalt on laps seda kuulnud. Mu naine peab nimelt seda vanamoelist peakatet nõidusmütteks, sest oleme ta kaks korda mütnud ja oleme ta kaks korda romantilisel viisil omanikkudelt tagasi saanud ja mõlemad omanikud said õnnelikkudeks inimesteks, mõlemad saavutasid, mille järele nad olid igatsenud ja said elult tagasi, mis olid kord kaotanud ja millest nad olid uskunud, et nad seda enam tagasi ei saa! Siis nimetas mu naine selle mütsi nõidusmütteks ja ta tõendab veel täna, et see oli see müts, mis tõi noile härradele õnne! Sellepärast ütles praegu ka mu tütarlaps.“

Hundikuristik.

Foto: A. Rupp. Plaat: Agfa-Chromo-Isorapiid.

reke, väike rumalake, et see on nõidusmüts!“

Durigo mõtles tükk aega ja ütles siis:

„Näidake mulle kord seda mütsi!“

Köösner tõstis mütsi puult, kuigi pahaselt ja ulatas ta Durigole; see pani ta pähe, vaatles end peeglis ja oli mütsiga väga rahul. Ta ütles rõõmsalt:

„Sarnast ma otsisingi! Selle tahan ma osta!“

Väike tütarlaps hakkas nutma:

„Ei, ei, see on nõidusmüts! Seda ei tohi ära viia, emake ei luba seda!“

Pasunames küsis imestanult:

„See müts ei ole müüdiv?“

Köösnermeister vastas viivitades:

„Jumal teab, mu naine hoiab teda, ka oleme ta ikka tagasi saanud; ta on meile nagu mõni kallis asi, hind on nelikümme pengot; kuid ma müün ta tingimusel, et härra lubab ta tagasi tuua, kui teile saab osaks suur rõõm või kui võidate tagasi, mis olete kaotanud. Ma ei ole ebausklik, kuid olgu mu naisel ta rõõm!“

„Mu armas sõber,“ ütles Durigo, „kui elu mulle tagasi annab, mis ta mult on võtnud, siis võite olla kindel, et ei too teile ainult mütsi, vaid et pealegi teen teie heaks kõik, mis seisab minu võimuses!“

Sellega maksis ta mütsi kinni. Köösner pakkis selle sisse ja Durigo asus koduteele. Teel mõtles ta, kui rumalad võivad olla lapsed ja naised, kes üksikutele esemetele annavad mõtetes nõidusväe ja nendega ühendavad tujuka elu sündmusi. Talle ei olnud iialgi elus sarnane pähepiste tulnud ja tal oli ometi pikk elu selja taga, mille kestes ta oli kannatanud nii mõnegi saatuselöögi; ta süda ei olnud veel tänaseni sellega leppinud, et oli kaotanud oma ainsa lapse niiviisi, et ta praegugi ei teadnud, kas see elas või see juba surnud oli. Ta naine oli ühel päeval ta viieaastase poja-kesega ära läinud ja ta ei saanud iialgi teada, mis neist oli saanud. Ta oli küll kuulnud ühte kui teist, et nad olid välismaale sõitnud, et nad rändasid ringi kunstnikkude trupiga; mis sellest oli tõsi, ei saanud ta iialgi teada.

Juba aastaid ei mõtelnud ta enam sellele, nüüd aga tulid talle ammu möödunud päevad imelikul viisil jälle meele; isegi kui ta õhtul väsinult voodi heitis, meelitus talle ta naine ja Georg, ta poeg, keda ta ikka Gregiksi oli hüdnud. Nagu oleks ta avanud suletud akna ruloo, vaatas ta äkki ärganud mälestuste teel minevikku tagasi. Ta nägi iseennast, kuidas ta oma

naise ja väikese pojaga läks linnametsakesse, seal astus nendega tiigi rannal seisvasse paati ja kuidas nad sõudsid tiigi keskele; siin juhtus, et mängiv laps kukkus paadist ja nii õnnetult tuli veepinnale, et lamas just paadi all. See oli hirmus tunne, kui paadi alt tõusid väikesed mullid, igatühesse millest võis olla surutud ta sureva lapse väike hing. Siis kargas ta hulljulgelt vette, sai raske vaevaga paadi alt lapse välja ja pani juba lämbunud väikese olevuse ta ema käte vahele.

Ta mäletas selgelt, et ta naine lasi valmistada lapse õnnelikuks pääsmiseks kuldsepa juures kaks ühesugust mälestusraha; ühest sai kravatinõel talle, teine pandi väikese ketiga Gregi kaela ja ta kandis seda alati rinnal. Juba järgmisel päeval otsis pasunames nõela välja; ta leidis selle vanade mälestuste vahelt ja mõtles parajasti, mis sellega peale hakata, kui ta kodust kutsuti.

Ta hoidis kravatinõela ikka veel käes, kui võttis karvamütsi riidenagilt ja ta pisis selle äkki, haaratud silmapilksest pähepistest, mütsi üleskeeratud ääre vahele, arstrahaninaha taha. Ära minnes meelitus talle veel Gregi onu, kes last väga oli armastanud, ja kellest ta teadis ainult, et ta oli välja rännanud Ameerikasse ja seal oli tõusnud mitmekordseks miljonäriks.

Kogu päev möödus tööga, õhtul mängis Durigo Wagneri „Siegfriedi“ ooperiorkestris kaasa.

Oli umbes üksteistkümmend öösel ja väljas puhus äge, külm torm läbi tänavate, kihutades väheseid jalakäijaid kiirusele. Pasunames tõmbas mütsi üle kõrvade ja rändas kodu poole. Kui ta läks risti üle ühe tänava, tuli eemalt valju tuututamisega auto, kuid Durigo arvas, et jõuab veel enne üle tänava, ta oli eksinud ja auto paiskas ta maha. Isegi müts lendas tal peast, nii ägedalt oli kukkunud vaene pasunames kõvale asfaldile.

Durigo kargas üles ja asus vihaselt autotjuhi kallale. Ta kisendas ja mõrgas, kutsus kordnikku ja tagajärg oli, et isegi lähedalolevatest kohvikutest inimesed ruttasid tänavale ja ümbritsesid tulitsevaid pooli tiheda rõngana. Kordnik seadis korra jälle jalule, üles tähendades tulitsevate poolte nimed. Siis rahustus ka Durigo ja hakkas mütsi otsima, kuid ta ei leidnud mütsi kusaigilt; see oli suures tungs kadumaläinud. Õnnetu pasunames oli lõpuks sunnitud pead kaelarätikuga katma ja nii koju minema.

Ta oli südames väga kibestunud, ta söi-
mas ja laimas kogu maailma.

„See on ju tõepoolest nõidusmüts! Juba
esimesel nädalal läheb ta kaduma, isegi
mälestusraha on läinud, ka selle viis ta
enesega ühes. Noh, see on tõesti nõidus-
müts!“

Möödusid päevad ja Durigo ei veetnud
aega kõige paremas tujus.

Ühel hommikul — ta luges parajasti le-
hes artiklit, et välismaa ettevõtja tahab
korraldada linnas kukevõitlusi — tõi talle
ta majapidaja politsei teadaande, mis kut-
sus teda sama päeva lõunaks politseivalit-
susse. Pasunames ilmus määratud ajal po-
litseivalitsuse hoonesse. Ta koputas nimeta-
tud uksele; talle tähendati, et ta võtaks ist-
tet ja ootaks, kuni järjekord tuleb tema
kätte. Durigo istus maha ja vaatles kõige
mitmekesisemates asjus ilmuvaid inimesi.
Kuna ta istus ja ootas, avanes äkki uks
ja sisse astus siledaksaetud näoga, umbes
kaksikümnekaheksa aastat vana, noor
mees; mees kandis mütsi. Durigo nägi
imestanult, et see müts sarnanes täpselt sel-
lele, mis talle oli müitud mõne nädala eest
nõidusmütsi nime all. Pasunames ei lask-
nud võõrast silmist, ja kuulis, kuidas see
ütles ühele ametnikule, ta olevat Ameerika
ettevõtja G. D. Radly ja tulevat kavatse-
tud kukevõitluste asjus. Talle öeldi, ta pi-
davat veidi ootama ja teda paluti istet võtta.
Võõras istus Durigo kõrvale, see aga vaat-
les ahne pilguga mütsi.

Võõras katkestas esimesena vaikuse ja
ütles välismaise rõhuga:

„Täna on jälle külm!“

Durigo vastas:

„Jah! Aga härral on väga ilus müts!“

„Nii! Meeldib ta teile?“

„Väga! Mul oli just niisugune, kuid kao-
tasin ta mõne nädala eest!“

„Nii, ja mina ostsin selle mütsi mõne
nädala eest, kui siia tulin, tänavkaupmehelt.
Ta oli väga pealetikkuv ja et äkki kül-
maks oli läinud, ostsin mütsi!“

„Kas tohin teda vaadelda?“

„Palun!“ ütles võõras.

Durigo võttis mütsi kätte, pööras seda
tükki aega siia ja sinna, siis vaatas äkki
mütsiserva vahele ja seal oligi ta kravati-
nõel mälestusraha!

Ta kargas üles, ruttas ametniku juure
ja hüüdis täis rõõmu:

„Härra, mu müts on leitud!“

See vaatas talle näkku ja küsis kui-
valt:

„Õelge, palun, kas olete hulluks läinud?“

Kevadpäike.

Foto: Konrad Heller. Auhinnastatud pilt Zeiss
Ikoni fotovõistlusel.

Mis läheb mulle teie müts korda? Kas teid
sellepärast siia kutsuti? “

„Mis läheb mulle kutse korda, mu müts
on leitud, see on peaasi!“

Seal tõusis ka võõras:

„Mida tahab see inimene, palun?“

Ametnik seletas talle.

„Ta ütleb, see müts kuulub talle!“

„Ta kuulub mulle!“ vastas võõras ja tah-
tis mütsi ära võtta. Durigo aga hoidis seda
kramplikult kinni ja hüüdis vahetpidamata:

„Ma ei anna teda käest, ta kuulub mulle,
see on nõidusmüts, ma ei anna teda kelle-
legi! See on nõidusmüts!“ Asi arenes pea-
aegu käsitsi võitluseks, kui politseitülem tuppa
astus ja ametlikult kära põhjust päris.

„Oh, palun!“ vastas see, „siin on keegi
imelik inimene ilmunud, kes näid võõralt
inimeselt võttis mütsi ja tõendab, et see
kuulub talle!“

Politseitülem vaatas Durigo otsa ja ütles
talle lahkelt:

„Ah, Durigo, teie olete see? Mis teil on?“

Pasunames vaatas politseitülema otsa ja
nägi nüüd täis rõõmu, et see oli seesama
mees, kes oli olnud kaua aastaid inspekt-
sioonihvitser ooperis.

„Oh, härra,“ ütles ta, „ma ei tea, mis
minuga sünnib, mind viskab elu siia-sinna
nagu oleksin pall! Hiljuti, kui auto mu
maha paiskas, mis asjas olen ette kutsutud,
kaotasin mütsi ja kui siia tulin, et saaksin

autojuhi vastu õigust, leian oma mütsi selle võõra käes!"

Politseiülem andis märku, et nad tупpa astuks. Ta läks ees ja Durigo ja võõras järgnesid.

Durigo jutustas siin veel kord mütsi loo, kui ka, et võivat tõendada mälestusraha abil mütsiserva taga, mis olevat talle pühadus, et müts kuuluvat talle, ainult talle!

Politseiülem tõlkis loo võõrale, see võttis mütsi aimdusetult kätte ja vaatles mälestusraha; kuid äkki, nagu haaratud nõidusväest, tõmbas ta kravatinoela välja ja jooksis sellega akna alla, kus seda pööras siia — sinna ja uurivalt vaatles. Lõpuks küsis politseiülem:

„Õelge, miks vaatate seda raha nii kaua!"

„Oh, midagi," vastas võõras, „see raha on veidi imelik; ka mulle on see pühadus!"

„Aga härra," ütles Durigo. „Te ütlesite ometi, et ostsite mütsi mõne nädala eest tänavakaupmehelt!"

„Jah," ütles võõras, „mul ei olnud aga aimdust, et mütsis on peidetud see raha!"

„Mispärast ütlete siis," küsis Durigo, „et see ka teile on pühadus?"

„Mu armas härra," vastas võõras, „sel rahal võib olla teisik, mis on ehk minu käes!"

„Mis te jutustate, noormees, on unenägu; sest rahast on ainult kaks eksemplari olemas, üks on minu käes, teise riputasin paljude aastate eest oma ainsale lapsele kaela!"

Võõras vastas väriseval häälel:

„Mu armas härra, mis ütlesin, ei ole unenägu, kuid see, mis teie jutustate, on imelik unenägu!"

„Ütlesin tõtt!"

„Siis, härra, on elu unenägu!"

„Mispärast peaks ta olema unenägu?"

„Sellepärast, et tast ärkame tõelikkusse!"

„Ja miks ütlete seda mulle?"

„Ma ei tea seda isegi; tean ainult, et selle raha teisik ripub mul kaelas ja et kannan seda seal lapsepõlvest saadik püha amuletina!"

Durigo hakkas värisema.

„Mul oli ainult üks poeg, — Gregi."

Võõras vaatas enese ette.

„Ka seda sõna olen kuulnud, ammu, ammu aja eest."

„Jah, väike Gregi, kelle tõin veest, panes oma elu kaalule."

„Mäletan, et sõudsimme ühel pühapäeval suurel tiigil ja et kukkusin kõikuvast paadist sügavasse vette!"

„Jah, ma tõin su sealt välja ja panin

sinu su armastava ema, oma Radi, käte vahele."

„See oli mu ema nimi ja seitsaadik, kui ta suri, kannan seda nime Radly kujul. Mu vaene ema! Kanadas surusin ta silmad kinni, mis murdusid paljudest pettumustest. See oli kümne aasta eest, sellest saadik olen üks maailmas."

„Ei, ei, sa ei ole ükski ja ka mina ei ole ükski. Mu poeg, sa kuulud mulle ja ma kuulun sulle!"

Ja nad langesid nuuksudes üksteise kaissu ja pikas suudluses haihtus kõik, mis' elu neilt oli võtnud.

Järgmisel päeval oli ajalehtede kaudu imelik lugu kogu linnas teatavaks saanud. Kuid ka sensatsiooni lõpp ei jäänud tulemata, sest nad said varsti selle järele Ameerika saadikult teate, et Ühisriikidesse väljarännanud Georg Durigo on seal surnud ja pärandanud kogu oma varanduse väikesele Gregile, kui see veel elab.

Vana Durigo arvas, et maakera temaga ringi käib: ta oli ainsa lapse jälle leidnud ja sai selle läbi rikkaks meheks, tema, vaene, mahajäetud, tänasest homse peale mõtleb pasunamees.

Nuuksudes mõtles ta sellele, et ilmaruumis, hoolimata halastamatust tõsielust, on ikka veel imetegevaid jõudusid. Sest see, mis talle oli juhtunud, on ime, mis kordub ehk saja aasta järele.

Ja järele kaaludes, mis oli ta õnne salavägi, meelistas ta naeratades, et see ei olnud muud, kui too väike astahanimüts, millest oli õelnud köösneri laps, et see oli „nõidusmüts"!

Ja kui dollarid Ameerikast päralt jõudsid, võttis ta vana mütsi, läks sellega kuldsepa juure ja lasi sellele mütsile kullast teisiku valmistada; ja kui see oli valmis, võttis ta mõlemad mütsid ja läks vana köösnerimeistri määratud kauplusse. Köösner ja ta perekond võtsid võõra hämmastunult vastu, see aga ulatas köösneri naisele õnnelikuna mütsi ja ütles:

„Armas proua, toon teile tänuga varanduse tagasi, sest tõesti teil oli õigus: see on nõidusmüts. See teine aga, mille tõin teile, härra köösnermeister, on — kuigi kullast — vähem väärt kui esimene! Kuid ma palun teid kõiki, võtke ja mult lahkelt vastu, sest tõin ta teile tänumeeles ja hoidke teda, kuigi mitte nõidusmütsina, mälestusena pasunamehe mütsist!"

Sellela lahkus ta, jättes köösneri ja ta hämmastunud perekonna üksi.

Rahvamurru.

Daani kirjanik **H. Trolle Steenstrup.**

„Lugu, kuidas mu vanaisa kandis ühe naise murrust, on säilinud läbi nelja sugupõlve. Ta on edasi antud suusõnaliselt, sest keegi ei ole julgenud seda maha kirjutada.“

„Julgenud! Mispärast mitte?“ küsisin valnalt Maurice Grévin'ilt.

„Sest elu ja literatuur ei ole üks,“ ütles ta. „Vahetevahel sünnivad meie ümber asjad, mis lasevad lugejat kahtlevalt õlgu kehitada, kui nad saaks kirjutatud. Trükitud lugu peab olema ustav, kuid elu ei hooli tihti tõenäolikkusest.“

Grévin lõi ägedalt kepiga vastu maad, kui läksime üle Place de la Concorde. Ta peatas Bordeaux monumenti ees.

„Siin oli see,“ jätkas ta. „Kohta, kus seisis giljotiin, ei ole täpselt kindlaks teha saadud. Kuid selle koha üle ei kahelda meie perekonnas. Siin, mõne meetri raadiuses, võttis mu vanavanaisa, André Chateaubrun, koorma oma õlgadele, mis oli ehk raskeim koorem, mida mees iialgi on kannud.“

Te teate, et revolutsiooniplatsi nimetati Place Louis XV., enneki püstitati giljotiin. Kuid teie ei tea ehk, et siin sündis üheksasteistkümmend aastat enne revolutsiooni katastroof, mis nõudis rohkem ohvreid kui kõige verisem jakobiinide päev. See oli 31. mail 1770. Pühitseti dauplini pulmi Marie Antoinette'iga suurepärase ilutulestusega ja kogu Pariis, kõik, kes võisid käia ja seista, tulid seda vaatama. Naismaalikunstnik Vigée Lebrun võttis samuti osa ja võlgnes oma elu vist ainult asjaolule, et läks koju Tuileries'de kaudu. Ühe raketi säde süütas kuivanud puutelingid, mis linnavalitsus mõtlema tult oli püstitanud roteerivate tulerataste ja Bengaalia päikeste jaoks, õhku löid leegid, tekkis paanika ja tuhanded inimesed katsusid end päästa Rue Royal'i kaudu. Seal põrkasid põgenejad arvutule salgale, mis tuli tänavateisest otsast ja edasi tungis, et näha illuminatsiooni Champs Eliscés. See vastuvool pidas hirmukisa hurrahtüeteks ja tuleleeki peeti ilutulestuseks. Mõlemad inimmassid põrkasid kokku, aetud määratust survest edasi ja seal, kus mõlemad voolud murduisid, sõtkuti inimelusid rohuna jalgade alla. Nõrgad olid surmale pühendatud ja kes kaotas jalgealuse, hukkus. Sõidukid sõitsid nagu sõjavankrid läbi inimhulga ja kui tunglemine oli kõrgemal tipul, vajusid plangund kokku, mis olid püstitatud ümber uue linna-

jao väljakaevamistöde Rue Royali taga. Marie Antoinette, kes oli tulnud rõõmust särades Versailles'st, põgenes hirmust meeletu. Ta nägu ujus pisarais, kuni oma surmapäevani arvas ta kuulvat surijate kisa.

Kui juunikuu päike Pariisi kohal seisis, tõmmati liivaukudest 138 laipa välja ja Rue Royalis leiti 167 surnukssõtkutud inimest. Haavatute arv ulatas kaugelt üle tuhande.

André Chateaubrun oli kutsunud Lucile Fualdès'i illuminatsiooni vaatama. André oli kaksikümneks ja tal oli väike koht mereministeeriumis. Tema ja Lucile olid olnud kaks aastat kihlatud, neil ei olnud võimalik abielluda, kuid järgmisel päeval pidi olema nende laulatus. Nad tahtsid abielluda daupliniga ühel päeval.

„Lähme ilutulestusele!“ ütles André magusale, blondile Luciele'le. „Siis pühitseme õhtut enne meie pulmi Café Toy's Palays Royal'is.“

„Seal on kindlasti palju inimesi ja ma kardan rahvamurdu,“ arvas Lucile.

„Lollus! Kas mina sind siis kaitsta ei oska?“

Lucile seisis siiski vastu.

„Ma kardan,“ vastas ta. „See Austria printsess ei too head. Mu tädi jutustas mulle, et Marie Antoinette'il siiasõidul oli ennustus. Kui ta maabus saatkonnaga ühel saarel Rheinil, kus oli ehitatud paviljon, langes ta pilk gobelin'ile, mis kujutas Jasoni, Kreusat ja Medeat, kõige traagilisemat abieli, mida tunneb inimlik ajalugu. Ja kroonprintsess olevat tõstnud värisedes käe näo ette.“

„See on rumal ebausku. Mis on meil karta? Kui sul ei ole lusti vaadata ilutulestust, lähen ma üksi; ma ei taha sellest ilma jääda, milleks kogu Pariis kokku jookseb.“

Lucile katsus veel vastu panna, kuid André ei kuulanud teda ja tõmbas ta enesega ühes.

Nad läksid mööda Quai des Tuileries'sid ja sammusid siis üle Ludvig XV. platsi.

Pariis ei olnud iialgi varem nii palju inimesi näinud. Nad tulid salgaviisi Tuileries'de aiast ja voolasid üle avara platsi. Lucile viivitas, ta tahtis tagasi pöörata, kuid André, kes värises rõõmust, tõmbas ta enesega ja varsti olid nad kesk rahvamurdu.

„Oh, ma ei taha,“ pomises Lucile vastu-panevalt.

Ta peigmees rahustas teda ja tungis ikka sügavamale rahvamurdu.

„Meie ei pääse enam välja, enne kui pidu on mööda ja inimhulk laiali valgunud,“ ütles Lucile.

Ta surus end tihedamini André vastu. Öhtu oli sume ja rahvatungis muutus soojus väljakannatamatuks. André oli enesele ja Lucile'le kuni ühe tulevargi telgini tee rajanud ja täis vallatud ülemeelsust, rõõmust päikeste ja tähteda üle, mis kohisesid vikerkäärivärves, karjus ta inimhulgaga võidu. Mõned noored mehed, kes olid roninud telingutele ja sealt silmasid dauplini ja Marie Antoinette sõidukit, alustasid elagu-hüüetega. Samal silmapilgul langes sädemetevihm telingutele. Puu võttis kohe tuld ja plahvatas kogu püssirohutagavaraga.

Läheduses seisjad sattusid tulevihma alla ja ühe sekundiga põlesid naiste tanud ja kerged loorid ja muutsid nad elavateks tulelontideks. Kisa „Tuli!“ kajas üle platsi, kuid eemalseisjad tungisid lähemale, selle asemel, et teha ruumi, ja silmapilk hiljem olid kõik kuradid lahti.

André ja Lucile võitlesid kesk seda kirjeldamatut segadust. André hoidis Lucile kätt, kuid neil ei olnud võimalik kaua seda fronti kinni pidada. Lucile pidi taganema ja tihti kisti ta käsi André käest.

„Varja end minu taga,“ ütles André, „ja pane käed mu õlgadele!“

Hoigades tungisid nad edasi, kord vooluga koos, kord vastu voolu. Kuid laine, mis neid kandis, oli kaotanud suuna, ta oli saanud Malstromiks, mis pöörles ühel kohal ja ei leidnud väljapääsu. Mõned mehed olid ühe sõiduki pukilt laternakõie kätte saanud, mis oli riputatud fassaadide vahele, ja katsusid majadele ronida. Mõnel õnnestus simelele pääseda, kuid silmapilk hiljem rebenes kõis mõne tosina mehe raskuse all ja põlev latern langes inimmerde.

Karvane meherusik sirutus läbi murre ja pani end Lucile kaela ümber. Lucile võitles silmapilgu ja pidi lõpuks ohverdama kaelarätiku, et mitte kägistatud saada.

Äkki kostis vägev ragin, millele järgnes tuhandehääleline surmakisa. Pikk plankuderida Rue Royali lõunapoolsel küljel oli inimeste survele järele andnud ja tuhanded õnnetusid kukkusid ülepeakaela kord korra järele liivaaukudesse. See tõi silmapilguks kergenduse, kuid kohe lainetas inimmeri üle avause ja kattis selle kinni.

„Ma ei või enam,“ hoigas Lucile. André pööras ümber ja haaras ta kinni silmapil-

gul, kui ta tahtis langeda, et saada surnuks tallatud.

André nägi enese ees hämarat valgust. Seal seisis sõiduk, mis oli hukkunud inimlainetes. André haaras Lucile ja murdis enesele tee vankri juure. Nad vajasid kakskümmend minutit, et kakskümmend sammu edasi jõuda.

St. Roche tornikell lõi kümme korda. Oli kottpime, päästmist ei olnud kuskil näha, kisa ja meeleheide kasvasid iga minutiga. Vanker oli nagu päästepaat täidetud merehädalistega, tagumine telg oli katki ja sõiduki uks lebas maas.

Hobused trampisid paanilises hirmus nagu maavärisemisel. Nad nohisesid ja hirnusid, raske sõiduki aisad olid küll katki, kuid loomad ei võinud end liigutada, ilma etnad inimesi katki ei oleks sõtkunud.

Nõgise laterna valgusel nägi André nagu luupainajalikus unenäos naist lapsega hobuste kapjade all. Mõlemad olid surnuks sõtkunud ja üks surnurüvetaja otsis parajasti naise taskuid läbi.

Üleiniimliku jõupingutusega tõstis André Lucile ühe hobuse selga ja kargas siis ta selja taha. Kõlas piitsahoop. André haaras pale järele ja tundis, et ta parem silm oli kinni. Samal silmapilgul kisti Lucile hobuselt.

„Päästa mind, André! Päästa mind!“ karjus ta surmahirmus.

André kargas hobuselt, haaras Lucile ja tungis tagurpidi läbi keeva massi.

„Ma ei või enam sammugi astuda,“ hoigas Lucile. „Mul ei ole enam jõudu. Jäta mind siia, André, ja päästa end!“

André võis ainult poolikult ta poole pöörata:

„On ainult üks võimalus!“ hüüdis ta. „Istu mu õlgadele ja hoiu end kinni!“

André tundis, et ta tegi ta nõuande järele. Tal oli võimatu ringi pöörata või pead Lucile poole tõsta, kuid tahtmine päästa armastatud tütarlast, andis talle uue jõu. Ta kingad olid katki kärjastatud, ta kuub räbalates ja käsi lõhki. Paljastatud, verised käevärred ümber armastatud koorma, kangete ja nagu krambis tuksuvate küünarnukkidega tungis ta edasi. Ta pani vastu kõige suurematele vapustustele ja unustas omad valud.

„Pea end kinni! Pea end kinni, armsam,“ kordas André karedalt ja hingetult.

Naine litsus jalad ta külgedesse, ta kontsad löikasid nagu kannused André rinda. Käed hoidis ta ümber André otsaesise ja ta põidlad olid surutud André juustesse.

„Hoia end kinni, armsam,“ kordas ta nagu unenäos, „vannun sulle, päästan sinu!“

Kokkupigistatud rusikad ette sirutud, tungis ja surus ja tõukas André end langesatud peaga vihase kentaurina edasi. Ta tegi enesele ruumi ja murdis enesele tee läbi võitleva inimhulga.

Ja siis jõudis ta ühe pingini jõe ääres ja põlvitas maha, et kallist koormat maha panna. Hoigades, vasardava südamega, ümberlangemiseni väsinud, kuid õnnest joobnud, pööras ta Lucile poole, et teda suudelda.

See ei olnud Lucile!

Teine, osavam oli kasutanud ta nõuannet ja oli kavalusega päästva sõidu enese jaoks kindlustanud. Lucile ei olnud enam olemas.“

* * *

Kaks meest mastis.

Soome kirjanik **Yrjö Rananheimo.**

Kaks meest ronisid tormisel ööl masti.

Nad hoidsid üleval raal üksteisest kinni. Torm laulis ja hulus nende ümber ja merekohin kostis nendeni. Kõik oli must: meri, taevas, laev!

Vanem ütles nooremale.

„Valmistu täna öösel surema!“

Noorem vastas trotslikult:

„Mina ei kavatse täna öösel surra. Ei täna öösel ega mitte enne, kui ise soovin. Mina olen noor, sina oled vana. Sina võid surra, kui tahad.“

Vanem ütles:

„Ära pilka jumalat. Vaata, kuidas laev õõtsub. Vaata, kuidas mast, millel oleme, pimeduses kiigub. Vaata oma hingesse ja tee arve eluga, sest sa sured täna öösel nagu meie teisedki.“

Laev nende all vajus ikka sügavamale. Nõrgasti nende silma vilkunud kompassilambi valgus kustus nagu äkki puhutuna. Nad kuulsid vandesõnu laevalael. Siis ehmus noorem meremees.

„Miks pean surema?“

„Pead surema oma patu pärast. Meie kõik peame surema oma pattude pärast. Need, kes seal all tardunult meres keerlevad, on lunastanud omad patud. Meie kahekesi oleme sellest katsunud hoiduda, mis peab sündima. Kas kuuled, kuidas vesi tõuseb!“

Grévin vaikis.

Ma ei hinda antiklimaksi. Kui draama on jõudnud kõrguspunktile, oma loomuliku lõpuni, siis laske eesriie langeda! Pealtvaatajad mõtelgu muu ise. Sellepärast ei oleks ma edasi küsima pidanud. Kuid elu ei ole literatuur, nagu ütles Grévin ja inimlik osavõtt nõuab siin vastust küsimusele, arvestades isegi hädaohuga, et vastus sisaldab antiklimaksi. Ma ei võinud minna Grévin juurest selle julma dissonantsiga hinges: kangelasliku, võidust joovastatud André Chateaubruni pilt, kes paneb väsinult koorma maha ja ringi pöörab, et vaadata võõrale naisele silmadesse . . .

„Ta läks hulluks, teie vanaisa, eks ole?“

„Ei,“ vastas Grévin aeglaselt. Ja pilk maas, pomises vana mees: „Ma ei saa salata ja mõnikord harva tunnustan seda kellelegi, keda võin usaldada, et tunnen patu häbi, et põlvenen naisest, kes võttis enesele kavalusega Lucile koha.“

Noorem haaras seltsimehest kinui. Ta nuuksus ja hädaldas. Torm ja tuul naersid talle vastu ja surusid laeva ikka sügavamale musta merre.

„Ole mees. Sure nagu mees,“ ütles vanem kärsitult.

„Mul on naine ja laps,“ ütles noorem ja hoigas.

„Meil kõigil on armsad omaksed elus. Sina ei ole ainus. Sul ei ole õigust hädaldada.“

„Kes mulle siis mu patu andeks annab?“

Vanem nihkus kõrgemale Talle näis, et taevas talle avanes ja pehne valguskuma ta näole langes. Ta võttis õrnasti nooremast kinni ja ütles:

„Annab sulle su patu andeks teise suu kaudu. Mul on selleks õigus, sest mul on tugevam usk. Siin on mu volitus!“

Ja ta luges kiiresti kummalegi Meieisa palve eriti ja siis mõlemile ühiselt.

„Mul on õigus pattu andeks anda. Mul peab seks õigus olema, sest muidu hukkuks sinu hing. Ja muidu ei oleks sul usku ja sa ei läheks õigel viisil minuga surmaorgu. Vastutan sinu eest; me kõik vastutame üksteise eest. Kas usud mind?“

„Usun,“ vastas noorem.

Siis sai vesi nad kätte ja, hoides kõvasti üksteisest kinni, vajusid nad musta vette, mille torm muutis hämaraks vahuks.

Ameerika ostab kõik.

Austria kirjanik **Aleksander Engel.**

Miss Evelyne Bluefield tuli juba hommikul kell üheksa Asmodi auto-aktsiaseltsi bürosse. Ta astus nagu alati oma dollari-naeratusega härra peadirektori ette ning ütles oma kõlava häälega (selles peitus kullakölin):

„Kas teie siis sugugi ei märka, härra peadirektor, et ma teilt juba viienda auto ostan?“

Ta küsis seda väga asjalikult, kõige moodsama asjalikkusega.

„Kui ma täna erandlikult aus tahan olla — jah.“

„Mina ei osta ju autode pärast. Minul on teisel pool suurt lompi autokuuris veel kuus palju paremat autot, mullu-aastased modelid, mida teie alles tuleval aastal valmistate. Ostan autod, sest et ma . . . teid armastan! Jah, teid! Noh, mis te ütlete, härra peadirektor? Olete vist väga üllatud?“

Miss Evelyne ulatas talle nagu enesest-moistetatvalt oma väikese käe, mis oli kooritud kallihinnaliste sõrmustega.

„Vaadake, armas peadirektor, selle smaragd- ja selle rubiinsõrmuse vahele kuulub veel üsna kitsas, väike kuldsõrmus. Laulatussõrmus. Olen veendunud, et ta hästi sobib. Eks ole nii?“

Peadirektor silmitses ilusat naist taretult.

„See on ju armastuseavaldus?“

„Ütleme abieluettepanek. Meie ameeriklased eelistame lühikest moodust. Miks ei peaks meil naistel südame asjus meestega ühesugused õigused olema?“

„Meil pole need meetodid aga veel maksavad.“

„Keegi peab sellega ju algama. Ja meil armastatakse praegu tildiselt Euroopast mehi tuua. Need on küll pisut kallimad kui koduse kosjaturu kaup, kuid nende shmitt on parem ja oma kuju hoiavad nad ka pike-malt alal. Minu sõbranna, lakknaha-kuninga tütar, ostis enesele hiljuti ühe endise printsi; see oli alles nagu uus. Nüüd printse enam ei taheta. Viimane soov on kodanikud. Teie olete minu tüüp, treneeritud sportlane. Teie olete ka hingeliselt sale, ma armastan seda. Teie olete minu mees, see tähendab: veel mitte, aga teie saate selleks.“

„Vabandage — —“

„Esiotsa räägin ikka veel mina, palun. Olen siin teie ilusas linnas enesele ostnud autod, kõikisugu kaupa, kindaid, miks siis

mitte ka mehe? Maksan kõige parema hinna. Business is business. Loobun isegi seda tagasi võtmast, mis ise olen valinud, ja kui teie poolt sellest väärt olete, mis maksate, siis ei nõua ma vähematki kahjutasu.“

„Eksite, preili. Viinis pole asi veel kaugele nii. Meie mehed pole siin müüdadavad, see tähendab: meie müüme endid ise.“

„Härra peadirektor eksivad. Teie olete müüdadavad, kõik. Peab ainult hinda maksma, mida teie väärt ei ole. Teie ei ole seda ainult veel mürganud, kuid müüdadavad te olete. Nimetate seda ilusasti ainult mõistusabiluks.“

„Mina isiklikult ei ole mitte müüdav,“ ütles peadirektor ja astus energiliselt neiu ette. See vastas pisut kohmetult:

„Mõtelge ometi, härra peadirektor, millised summad ma juba teisse olen investeerinud. Viis autot. Seda pean abielus jälle tagasi võitma. Meie ameeriklased ei tee enesele heameelega kahju. Millal on meie pulmad?“

„Ostke enesele kuues auto meie võistlejalt.“

„Kas pean teile teatama teie jämeda tagasilükkamise põhjuse.“

Evelyne naeratas seda küsides kõige hurmayamalt.

„Teil on — kuidas seda nüüd Viinis öieti öeldakse — oma „puperl“, armuke kusa-gil eeslinnas, midagi romantilist, vanamoelist, üsna odavate tunnetega. Ottakringis, ma ei tea, kuidas seda hääldatakse, aga ma tean, missugune teie „leek“ on ja ma tahan ta kustutada . . .“

Ta ulatas peadirektorile mingisuguse pildi — momentülesvõtte.

Keeletult vaatas mees ameeriklannale. Pikkamisi leidis ta sõnad:

„Kust saite selle pildi, armuline preili?“

„See on ju ometi väga lihtne. Lasksin teid oma eradetektiivil valvata. Ei võinud ju teid hilisel tunnil üksikutest kaugematest kohtadest lasta kaitsetumalt koju tulla. Teadsin, mis teete, kus viibite. Igal püha-päeval viibite oma sõbrannaga Koblenzli. Teil on see ju kerge, sest teie reklaamauto maksab ju Asmodi aktsiaselts. Oleksin mina seltsi juhatuses, siis nõuaksin, et seltsi autosid võib tarvitada ainult legitiimseteks sõitudeks. Aga aeg ruttab, mul pole enam aega, meie time on ikka veel money. Nii

siis all right. Eks ole, meie kaup on koos? Viiest autost on mulle tõesti küll. Mul pole lusti teie kaubabilanssi tõsta. Tahan ainult edendada meeste-eksporti Ameerikasse. Aga teie ei ütle midagi? Ka voorus, mida ma oskan hinnata. Teist töötab saada abielumees esimesest klassist. Ma ostan teie, sest teie olete rahaga mitte kinnimastav.“

„Ei, ei, armuline preili, see kõik on ju ometi vaid nali. Nii üleasjalik ei või olla teiegi.“

„Kuidas ta tõrjub, kui arg ta on; peadirektor, kes punastab, on haruldane olevus. Selle pean tingimata omama. Teil on amatööriväärtus, mu armas. Nägemiseni, darling. Nägemiseni altari ees. Teatan asjaloost reverendile (õpetajale).“

Ja miss Evelyne lahkus oma saladuse hurmaga. Peadirektor vaatas talle viirastuslikult järele. Teiselt poolt suurt lompi tulnud neiu oli ta vastutahtmist võlunud. Moodne parfüümi-maailm oli ta kainesse arvuellu eksinud ja see parfüüm eksitas teda. Ka peadirektor tunneb mõnikord bürootundidel õrnu tundeid. Ainult suure vaevaga suutis ta täna tagasi jõuda oma äriasjade juurde . . .

Viienda autoga, mis miss Evelyne ostnud, sõitis ta kella seitsme paiku õhtul kaugesse eeslinna, kus ikka veel elutsevad need magusad neiud, kes vahepeal küll kirjandusest välja heideti, kuid mitte elust. Vastuoksa. Varem olid nad ainult magusad ja muud midagi, nüüd on ka mujal kasulikud. Tipivad oma roosiliste sõrmedega kirjutusmasinal või maniküürivad gentlemane, ning nende enam või vähem lahutatud naisi.

Magus Fritzi tuli parajasti büroost. Kell oli pool kaheksa. Miss Evelyne ei armastanud pikka eeskõnet:

„Minu nimi on Evelyne Bluefield. Mul on teisel pool suurt lompi suured elektrijõul käivad tsentrifugaal-saagide vabrikud. Ühe päevaga võin ma suure põlismetsa tikutoosidesse pakkida. Olen dollarmiljardäärinna. Kena, aga raske amet. Vististi olete Touchnitzist juba minust lugenud. Tunnen teie väikest saatust. Minule on saja shilingi eest kõik teie hingeelu teatatud. Teie

Kevadised plüved.

sõidate igal pühapäeval Asmodi aktsiaseltsi peadirektoriga ühes Koblenzli, olete temale ka relatiivselt truud. Olete tark ja ettevaatlik, ka kaval. Aga truudus, mis üle viie hooaja kestab, on liig pikk. Teie ringkonnas, minu ringkonnas, igas ringkonnas. Ka truudus peab ajaga tempot hoidma. Kes teid viimaks välja viskab, on ükskõik, kui te selle eest aga tasu saate. Mina olen valmis teile andma tsheki. See on kohe makstav, teie sõbra tshekk võtab veel aega. Annan teile head nõu, mu väike neiu, võtke minu tshekk. Sellist juhust enam ei kordu, et saate korruga rikkaks. Võite juba homme kirjutusmasinate büroo osta ja oma senise perenaise välja visata või näljapalga eest ametisse jätta. Teie naeratate arusaavalt. Eks ole? Sellist spleenilist ameeriklannat, nagu mind oma kuldse New-Yorgi südamega, ei leia

teie igapäev. Tahan nimelt Euroopas abielluda ja nimelt Viinis ning teie sõbraga. Olen võtnud enesele selle aru oma poisipähe. Minu isa on petroleumikuningas. Tema võib enesele lubada sellist tütart kui mina . . . .“

Nüüd tegi miss Evelyne pausi hingetõmbamiseks. Väike tipp-preili Fritzi silmitses teda ja kuulas huvitatult. Siis ütles ta ainult:

„Aga heameelega.“

„Siin on tshekk, väike neiu, ja nüüd võite enesele saada tubli mehe, kes teid mitte ei tarvitse võtta ainult teie sinisilmade pärast. On teil mõni juba teada?“

„Aga muidugi,“ vastas Fritzi jälle.

Miss Evelyne lahkus oma elegantsusega ja võttis kaasa teadvuse, et oli ostnud väikesele Fritzile ka sobiva peigmehe. Ameerika ostab kõik.

— — —

Aeg: mõni päev hiljem. Koht: Asmodi aktsiaseltsi autovabriku büroo. Kaminakell lööb üheksa. Ilmub härra peadirektor. Eile ei käinud ta Koblenzil; ta oli käinud Fritzi korteris ja korteriperenaine oli talle ütelnud:

„Preili poolt tervitusi. Ärgu härra pahan-dagu, aga kõik on lõpetatud. Juba mõne nädala pärast ta abielluvat.“

„Kellega?“ küsis peadirektor huvitatult.

„Teie autojuhiga, kes härraseid alati üles Koblenzli sõidutas.“

„Või siis sellepärast oligi see mees alati kärtsitu, kui meid pidi ootama. Noh, on need aga ka kenad lood!“

Uks avaness; peadirektor ärkas unistusest ja sisse astus teretades miss Evelyne. Peadirektor läks talle vastu ja suudles ta kätt. Miss astus kirjutuslaua juurde, võttis selle ees istet ja ütles kategooriliselt:

„Härra peadirektor, teie olete vallandatud. Ostsin Asmodi aktsiaseltsi ja võtan selle juhatuse ise oma kätte. Teie kui peadirektor olete ametist lahti, aga abikaasana ja mehana ametisse võetud. Eluajaks, ilma ülesütlemata. Ameerika ostab kõik! . . . .“

Järgmisel päeval sõitsid nad kuuenda autoga lõunavaksalisse. Tegid pulmareisi Riviera ääre. Laulatus oli samal õhtul olnud. Monte Karlos olla Evelyne rohelise laua ääres palju kaotanud, aga ta rõõmustas, et tal armastuses niipalju õnne oli. Sest armastust ei jõua isegi Ameerika osta.

Viulikunstnik.

Austria kirjanik **Emil Arnold-Holm.**

Ephraim Markus oli oma vanemate ainus laps. Ta isal oli väike äri, mis palju sisse ei toonud. Kogu päev oli ta äris; kui ta õhtul koju tuli, lukutas ta enese oma tupp, luges või kirjutas kirju, arvutas kassaraamatutes ja kustutas tule alles hilja öösel, nii et Ephraim teda iialgi ei näinud. Ephraimi ema oli vaikne, enesesse pöördunud naine. Vanemate vahel oli vahekord jahe ja Ephraimi armastusjanune hing kannatas jäise õhkkonna pärast, mis valitses majas. Seesmiselt üksik ja teistest mõistmatuna kasvas Ephraim vanemate vahel. Ta oli varaküps laps, käis omavanustega väheläbi ja temast sai varakult üksik mõtleja. Vanad, suitsust mustunud müürid ja tumedad õued, mis ümbritsesid teda, monotoonsed, iluvaesed Ida-Galiitsia maastikud mõjutasid ta raske-meelset olekut. Ta ärkava muusikalise ande jaoks oli isal vähe arusaamist ja ta seisis vastu Ephraimi soovile, kes tahtis saada viiulikunstnikuks. Ephraimist pidi saama

kaupmees, ta pidi olema isa järeltulija äris.

Muusika oli Ephraimi suurim kirk. Muusika — mis kõik sisaldas see sõna! Muusika oli talle valu ja suurim õnn. Suurima heameelega istus ta palvemajas, kus võis kuulatada segamatult kantori laulu. Seal tõusis Ephraimi hing, kuna ta kuulatas viise, maailmast vabanenuna ja vaimustatuna nimetu õnne kõrgusteni.

Ephraimi ainus sõber oli Mendale, Juudi muusikant, kes mängis tantsuks pulmadel ja teistel pidulikkudel puhkudel. Vabadel tundidel läks Ephraim Mendale juure, kes õpetas talle viiulimängu. Ephraim äratas Mendales uhke lootuse, et ta on tulevase suuruse õpetaja. Kui Ephraim mängis, särasid Mendale targad, pehmed silmad uhkusest ja õnnest. Mis Mendale oli ahvatlenud noortes aastates ideaalina, selle, uskus ta, teostab Ephraim. Mendale oli Ephraimi vastu isalikult hell ja hoolitsev. Ephraim

kõneles Mendalele oma salajaseimatest mõtetest ja soovidest, oma noorusliku hinge kahtlustest ja hädadest. Mendale oli Ephraimi intiimsem sõber ja nõuandja.

Ephraimis oli salajane laul, teda täitis uhke, julge unenägu tulevases suurusest. Peaaegu valuliku õndsusega täitis teda see seesmine, salajane maailm täis ilu keskarmetust ja vaesust. Tihti tulid aga kahtlusedki oma kunstilise ande üle, näis, et ta hinges möllab hävitav orkaan, mis kiskus maha ta unenägude uhked ehitused. Ühel päeval pööras ta meeleheites Mendale poole. „Mendale,“ küsis ta, „kas võin teostada suurt? Kas õnnestub see iialgi?“

„Sa saad suureks ja tugevaks,“ ütles Mendale.

„Kuidas teostan seda?“ küsis Ephraim edasi. „Kardan, et elu mind alandab. . . . Kuna olen uhke ja upsakas.“

„Sa võidad elu,“ vastas Mendale. „Sa saad suureks ja tugevaks, Ephraim.“

Elu võita. . . see oli Ephraimi hõõguvam unistus, salajane töötus, mille ta oli annud enesele.

* * *

Sel ajal elas Ephraimi korteri kõrval lesk ohvitser kahe tütreaga. Üks oli veel üheksa-aastane laps, teine, Olga, küpsev seitsmeteistkümnepäevane tütarlaps. Olga oli imeilus ja ta õilis ilu täitis noore Ephraimi hinge uimastava õnnetundega. Ta oli nagu muinaslugu hallis igapäisuses, magus, veetlev unenägu Ephraimi rõõmutus nooruses. Läks Olga kergel, vibutaval sammul üle tänava, näis Ephraimile, et teda väristab muusika laine. Tihti vaatles ta Olgat ara uudishimuga, kui see korraldas akna ees, mis juhtis õue, omi pikki, kuldblond juukseid palmikuteks ja tasa sumises mingisugust viit. Ephraim nägi teda kasvavat, ikka ilusamaks ja küpsemaks muutuvat. Kord teretas ta Olgat vaikes peanoogutusega, kui see läks trepist alla. Olga vastas aralt punastades, ta teretusele. Sellest päevast peale kõnelesid nad mõnikord üksteisega, kui kohtasid trepil.

Olid möödunud aastad esimesest kohtamisest saadik. Ühel päeval juhtus, et Ephraim, minnes trepist üles, leidis Olga korterikuse poolavatuna. Ta silmas Olgat, kes seisis peegli ees ja tegi toaletti, ta rikkad, vallandatud juuksed ümbritsesid teda kuldse mantlina. Silmapilguks seisatas Ephraim, uimastatud Olga hurmavast ilust. Siis hiilis ta kikkivarvul tuppa. Ütlemata sõnagi,

võttis ta kastist viuli ja mängis, mis tuli meele, igatsevaid, raskemeelseid armastuslaule. Kui ta oli valmis, langes ta Olga ette põlvili. Olga surus oma käeliigutusega ta pea ona rüppe ja sasis sõrmedega ta juukseid. Mõned minutid oli Ephraim liikumata, tummas, nimetus õndsuses. Siis vabastas Olga end äkki ja hüüdis talle: „Mine, Ephraim, ruttu! Ära kõnele kellelegi, mis meie vahel juhtus! Ja ära tule iialgi tagasi. Sa ei tohi. Ära küsi, miks. Mine!“

Mõned nädalad peale seda sündmust abiellus Olga rikka, noore kaupmehega. Mendale mängis tantsuks. Ephraim seisis eemal ja vaatas pealt, kuidas mõrsja, kes oli kahvatu ja ilus nagu iialgi varem, heljus viulimängu saatel tantsus. Ephraimi hinges oli möll. Ja kui pulm lõppes, rebis Ephraim Mendale'lt viuli ja ta vaevaga tagasihoitud valu avaldus metsikutes, nuuksuvates toonides.

* * *

Möödusid aastad. Ephraimi isa oli surnud. Ema, järeleandlikum ja pehmem kui vali isa, lubas Ephraimile kõik, lubas teda kunstnikuks saada. Ephraim oli tulnud Viini ja andis siin esimese kontserdi. Ta oli aja jooksul saanud seesmiselt rahulikumaks ja teda täitis aadlikkude loomude kõrge uhkus. Ta oli õppinud hinge meisterdama nagu viulit.

Ühel õhtul, kui ta mängis, märkas ta ühes looshis Olgat oma mehe kõrval. Olga.. see nimi äratas mälestusi ta elu valulikuma ja ühtlasi õndsama aja kohta. Ta oli seesmiselt ärev. Olga mees oli vulgäärne inimene, rasvase ja labase näoga. Ta oli pannud käevarre Olga õlgade ümber; Olga istus ettepoole kummardunult, pilk poodiumil, kus seisis Ephraim. Ephraimi hinge liigutasid mitmekesised tunded: valu ja lust, rõõm ja kurbus möödunud nooruse üle. Ja kõik tunded pani ta mängusse. Viul hõiskas ja nuuksus ta kätte all. Nii viisi ei olnud ta veel iialgi mänginud, nii veetlevalt, nii härdalt. Toonid kohisesid nagu purskkaev — siis lõppes mäng imeliselt õrna finale'iga.

Ja temaski oli imeliselt vaikne ja rahulik nagu alati, kui ta oli saavutanud võidu — võidu elu, inimeste või iseene üle. Kui ta sammus alla kontsertnaja trepist, astus ta kõrval Olga oma mehega ja vaatas talle näkku. Ephraim aga läks uhkelt mööda, võõralt ja jahedalt, nagu ei oleks ta teda iialgi tunnud.

Hulgus.

Ameerika-Saksa kirjanik **Georg Vagner.**

See oli Utah riigis. Keegi mees istus tee ääres, mis viis Nevadasse. Hulgus. Umbes nelikümmend vana, habe ajamata, siirgikrae lahti, varrukad üles kääritud, vöö viltu puusade ümber, pruunide pükste harualused narmendamas, aga head kingas jalas. Need olid võib olla liig head ja liig uued hulgusele, sest see silmitses parajasti suurt villi oma suure varba küljes.

Auto vuhises mäest üles. Takistuseta. Üleval näis, nagu oleks ta taltnud hulguse kohal käiku veel kiirendadagi. Võimalik, et see oli auaahnus oma võimisega pisut kiidelda, võimalik ka, et autoomanik hulguseid ei armastanud. Pole ju ial teada, mis selline mees taskus kannab, ja lähemani majani oli veel kümme kilomeetrit.

Tee ääres istuv mees naeris pisut pilkavalt, võttis käe taskust ja näitas taskuvoodrit, nagu oleks ta ütelda tahtnud: „Ei maksa karta! Siin pole midagi!“

Autosõitja näis pisut häbenevat. Ta vaatas üle öla tagasi hulguse poole ja pidas siis auto kinni. Astus autost välja ja sammus pikkamisi hulguse juurde:

„Villi jalga saanud?“

„Jah,“ vastas see ja osutas villile. „Pagan raske nii käia! Siis on teil teie veskiga juba parem.“

„Kuhu?“

„Üles mägedele. Kui võimalik Nevadasse.“

„Tulge kaasa; minagi sõidan sinna.“

Nad sõitsid üheskoos läände.

„Mul pole nimelt midagi seltsi vastu.“ Autoomanik arvas tarvilikuks oma häbene-mist pisut varjata. „Juba viis päeva vuristan ma üksipäi läbi Ühendriikide. Kust tulete teie?“

Teine osutas põidllaga taha poole:

„Sealt tagast.“

Ta võis sellega mõtelda kõiki riike Tek-sases Wyominguni. Lähem nimetus polnud temale nähtavasti tähtis.

Siis ütles autoomanik pisut aja pärast:

„Rännates saab palju näha ja läbi elada?“

„Nii, kuidas seda võtta. Kõik, mis hulgusele võib juhtuda maanteel ja raudteel. Täna kohatakse heastüdamlist masinisti, kes silmad kinni pigistab, kui kaubarongile ronitakse, ja homme viskab mõni tige ahjukütja su sõiduajal vagunist välja. Tihti tuleb nalga kannatada ja vesi on siis vaevalt see õige jook, millega saab teetolmu

ja vedurisuitsu alla loputada. Kuid mõni-kord on ka süüa küll, kui satud ametiven-dade salka, kes mõne pöösa taga tule üm-ber istuvad ja oma kuke- või pörsaküpsist üksipäi ei jaksa nahka panna. Muidugi on see õnnelik juhus, kui inimesele kord seda juhtub, mis ma kord idas läbi elasin. Ronisin seal öösel kusagil kaubajaamas pool-lahtisesse vagunisse, mis oli täidetud kas-tidega. „Mineraalvesi,“ kuulutas nende silt, ja mina valmistasin enesele nurka aseme. Kuid hommikul ärgates sõitis rong ja minu vagun oli lukus. Õnneks ei kestnud see kaua. Ainult üks päev, kuid see aeg oli küllalt pikk selguselejäudmiseks, et mine-raalveest oli saanud — ölu. Paar minutit hiljem rong peatus. Minu õlleladu vastu-võtjail näis olevat kiire. Nad vist juba ootasid vaksalis, kui sinna jõudsim. Mees, seda nägu, mis nad tegid, kui vagunit avades nägid mind nende „mineraalvee“ kastidel istuvat! Aga lühike märguanne silmadega kaotas kõik valearvamise meie vahelt, ja tund hiljem istusin ma väljas-pool linna tee ääres ning sõin kui mõni Wallstreeti-mees. Kolm päeva kestis see, enne kui minu ölu ja lihakonservid lõppe-sid. Muidugi, sellist õnne saab hulgus ainult harva näha!“

„Miks hakkasite üldse hulguseks? Kodus on ju ometi kõige ilusam?“

„Kodus? Jah, seda on minule juba nii mõnigi ütelnud. Aga minul ei ole enam kodu ja milline neiu tahaks küll hulgusega abielluda? Juba siis, kui mul veel kodu oli, — sellest on nüüd juba varsti kaks-kümmend aastat möödunud —, andis mulle keegi korvi, tähendab, lükkas mu kosimise tagasi. Miks, seda ma ei tea. Olin neiu peale üsna kindel ja ei olnud eitavat vastust oodanud. Sestsaadik vihkan ma naisi. Ma põgenesin ja rändasin läände. Tööd leidsin siin ja seal. Aga see ei rahuldanud mind õieti. Ma ei olnud temaga harjunud, sest kodus olid nad mind pisut hellitanud. Lollus on, kui vanemad üht last teistest paremaks peavad. Näen veel silmi, mis mu vend tihti tegi, kui ema temaga riidles ja minu rumalused tähelepanemata jättis. Paar aastat kannatasin ma välja, läksin ühest töökohast teise. Siis kirjutasin koju. Oleksin heameelega jälle koju läinud. Kuid keegi ei vastanud mulle. Nähtavasti ei hoolinud ko-

durahvas enam minust. Siis viis mind keegi, kes tööd sama vähe armastas kui mina, hulguseteele. Ja sellest ei saa ma enam lahti. Mees, teie ei tunne ju õnneliku hulkumise lusti! Olen ise oma härra. Päike naerab ainult mulle. Mäed langevad ainult sellepärast orgu, et mina seisan kõrges ja enam ei soovi seal olla. Autodel on kõigil tühi iste, mis mind ootab. Linnud laulavad ainult mulle ja tee ääres puu vilus laman ainult üksipäi mina.“

Hulgus jäi vait, ja kuna autoomanik valmistatud hulgusele õieti midagi ei teadnud vastata, — võimalik ka, et ta sõnad juba ammu keelel põlesid —, siis küsis ta:

„Kust te pärit olete?“

Hulgus viivitas vastusega silmapilgu. Vististi ei armastanud ta uudishimulisi küsimusi. Siis ütles ta:

„Jowast.“

„Jowast? Seda riiki tunnen ma pisut. Kust kohast?“

„Burlingtonist.“

Autoomaniku silmad põlesid.

„Burlingtonist. Seal tundsin ma kedagi. Fields oli ta nimi.“

„Henry Fields? See oli küll minu vend.“

Nüüd pani autoomanik auto seisma. Inestades tõstis hulgus silmad. Kuid teine kahmas juba ta kätest kinni:

„John! Mina olen Henry Fields, sinu vend!“

Kes kakskümmend aastat on rännanud ameerika maanteil ja raudteil, seda ei viska mingisugune üllatus roobastest välja. Ka John Fieldsi mitte.

„Henry,“ ütles ta ainult, ja ometi löid ta silmad loitma. „Henry, vana poiss! Näib, et su käsi halvasti ei käi. Kas ei tahtnud sa sellepärast minust midagi teada, kui ma sulle kirjutasin, või oli see viha?“

„Ei, mitte kumbki. Oleme sinu poolt kaua aega elumärki oodanud. Mary kõige enam!“

„Mary?“

„Jah, sest sinule antud korvi on ta kibedasti kahetsenud. Süü oli vaid ta emal. Pealegi lahkusime varsti Burlingtonist ja tema abiellus kellegi teisega, kuna sina enesest enam elumärki ei annud.“

Ta viivitas pisut ja silmitses venda kohmetult.

„Kellega?“ küsis see.

„Minuga!“

John Fieds puuris oma silmad venna silmadesse. See ei löönud silmi maha.

„Henry,“ ütles siis hulgus ja andis temale kätt. „Sa oled minule ohvri toonud.“

„Ei. Esiotsa uskusin ma küll, et tahtsin Maryt lohutada. Aga nüüd oleme õnnelikud. Sa tuled ometi minu seltsis Ranosse, kus me elame!“

„Ei,“ ütles John Fields, „teie peate jääma õnnelikuks!“

Siis ulatas ta vennale käe lahkumiseks ja läks tagasi tee, kust ta praegu tulnud. Henry Fields vaatas talle kaua järele. Tahtis teda tagasi kutsuda ja teadis ometi, et kõige parem oli teda minna lasta. Pisut väsinult vedas hulgus jalgu järele, kui ta mäest alla läks. Võimalik, et vill selles süüdi oli.

Sügismõtted.

O. Grossschmidt.

*Kui kahtses sügisvihmake,
kuis muremõtted löid ülesse, —
must mure kui raske pilv.
Kõik suine ilu kaob silme eest,
lill pisaraid täis vaid vihmaveest, —
kurbsünge on taevavõlv.*

*Mis rõõmu veel hilisel sügisel,
kui heliseb looduse surmakell
ja hinges on rusuja meel?
Kuid läbi pilvi suur päikene
seal naeratab üle tühjuse:
mis võimas ja vägev — ei sure!*

Noor autor.

Tshehhi kirjanik R. Jaroslav Vrchlicky.

Lava oli alles poolpine ja näitlejate shmingitud näod olid veel nähtavale tulemata. Esimese akti dekoratsioon oli juba kohe peale peaproovi üles seatud ja nüüd ei olnud etenduse alguni kellelgi enam lavale asja.

Kui ilus oli nüüd ükski olla ja ennast majaisandana tunda. Ta vaatas läbi eesriides oleva augu vähestele vaatajaile, kes olid varakult kohale tulnud, ja nägi ainult tõsisid nägusid ning sai kõva lambipalaviku.

Sügavast südamest soovis ta nüüd, et ta seda neetud tükki ei oleks kirjutanudki, et seda iial ette ei kantaks, et ta . . . Jah, see oli õige. Ta kavatses minna direktori juurde ja seda veel viimasel hetkel tagasi võtta. Kuid sellekski puudul tal julgus ning teojuud.

Ta vaatas ringi ja märkas juba näitlejate rühmi, kel tema tegelaste värvikad riided seljas. Need polnud need kevadkaunid inimesed, kes tema mõttes olid vilkunud; need olid eimidagiütleva inetud näolapid, mis võisid rääkida ainult kahemõttelisi küünilikke sõnu.

Nüüd tuli direktor, astus kirjaniku juure ja kõneles temaga lodusasti. Juba tahtis autor temale midagi koledat teatada, mis etenduse oleks võimatuks teinud, vahest, et tema polegi seda tükki kirjutanud, vaid kellelt kuulsalt ametivennalt näpanud või et ta enese maha laseb, kui tükki viibimata. . . Tuli lavastaja ning sosistas direktorile midagi. See naeris rahustavalt ja vastas valjusti.

Orkestris hääldati pille ja saalist kõmises jutuka publiku laiahääleline sumin.

Noor autor ei pööranud pilku direktorilt. Lavastaja rääkis, direktor vastas, näitlejad suristasid veel oma osa, kulissiseadjad valmistasid tagapool lava juba teise akti jaoks, hirmus pillide heli — autoril oli, nagu oleks ta äkki hullunud.

Nüüd uskus ta ise, et see tema tükk ei olnud; võib olla ühe stseeni või kaks oli ta küll kokku potsinud, aga kõik muu oli järele aimatud. Kas ei esinenud sama konflikt Vedekindi teoses? Ja armastusestseen

võrdus ühele tuntud prantsuse lõbumängule. Küll inimesed märkasid seda kohe ja hakkasid vilistama. Nüüd kuulatas ta tähelepanelikult deklameerivaid näitlejaid. Kas ei kõlanud kõik laused igapäevaselt, rumalalt? Mõne minutiga laskis ta kogu tüki meelest läbi. Oleks olnud tuhatkorda parem, kui ta käsikirja talvel oleks visanud pliida alla, et sellega enesele ja oma väikesele sõbrah-nale paar tassi teed sojendada.

Jah, Annie oli teda ja ta teost nii väga uskunud, ja sest saab nüüd hale läbikukkumine ning tema pettub ja on õnnetu.

Lavastaja oli läinud näitlejate juure ja rääkis nendega mõnest üksikasjast, aga tema asemele oli astunud teatrimeister, kes näitas direktorile tagaseinas mingisugust kohta. Autor hakkas jälle lootma. Vahest oli sündinud mõni õnnetus või tuli lahti pääsnud. See oleks olnud parim lahendus!

Aga teatrimeister lähkus rahustatult, tule-tõrjujad takistasid igasugu tule tekkimist.

Nüüd kõlas kolmas kell.

„Lavalt ära!“ kisenčas keegi talle ja kellegi tugev käsi kiskus ta kulisside taha.

Kõle valgus pistis talle nagu oda silma, eesriie tõusis ja vaatajateruumi pimeduses läikisid sajapealise publiku nälgased silmad.

Aga äkki jäi autor rahulikuks. Tema kujud ilmusid lavale ja rääkisid tema sõnu. Midagi ei kõlanud Vedekindi sarnaselt ja armastusestseen oli palju parem kui prantsuse poeedi tükis! Alles nüüd kerkis ta teadvusse, milline mõttesügavus peitus ta teoses, liig sügav ja hea rumalatele inimestele seal all.

Mis aimasid need, kuipalju armastust ja südamevaeva selles tükis peitus?

Tükk meeldis ja põlatud publik oli kui marus. Teise akti järele ilmus noor autor, kummardas aralt nagu noor algaja; lõpul ta aga ainult noogutas pead, sest nüüd oli ta võitja.

Banketil seletas ta veendumuse rinnatoonil:

„Teadsin, et minu teos on ainulaadiline! Lambipalavikku, oh, lambipalavikku mina ei tunne!“

Vihmavari.

Rootsi kirjanik **Sven Sjölund.**

„Tere, preili Osvald,“ ütles härra Sandman, kes juhuslikult kohtas nimetatud daami tänaval. „Kas võin teile ehk pakuda oma varju?“

„Olen teile väga tänulik, härra Sandman,“ ütles preili Osvald. „Mu kübar on väga tundlik. Kui ainult Artur vastu ei tule. Ta on nimelt ka väga tundlik. Eriti, kui jalutatakse võõraste härradega.“

„Ka mina olen väga tundlik,“ ütles härra Sandman, „kuid praegu ei ole kohane diskuteerida tundlikkuse üle. Pealegi usun ma, et vaevalt mõistate, kellele kuulub vari, mille all praegu jalutate.“

„Nii? Kas tal on eriline lugu?“ küsis preili Osvald uudishimuliselt. „Kuulub ta ehk kiirjooksja Nurmile või Mussolinile või koguni jumalikule Gretale Hollywoodis? Lähen otse närviliseks, kui mõtlen sarnastele võimalustele.“

„Kahjuks ei või ma sellele küsimusele ise vastata,“ ütles härra Sandman tähtsalt. „Sain ta nimelt viie minuti eestriietehoidjalt restoran „Ambrosias“. Ma ei ole teda siinemaani näinudki, vähemalt mitte enese teades. Riietehoidja andis ta mulle ja kui ta käe tagasi tõmbas, oli selles viiekümnepenniline. Leian, et ta nii palju siiski oli väärt. Umbes nii palju.“

„See on ju otse põnev,“ sädistas preili Osvald.

„See ei ole midagi mu sõbra Alexi tädi vastu,“ jätkas härra Sandman. „Ta hakkas väiksel peale, sobival juhusel, eksikombel paremat varju kaasa võttes. Aja möödudes võttis ta parema varju, ilma et pahema maha jättis. Mõne aasta järele avas ta alandliku varjudeäri kõrvaltänaval. Äri läks hästi. Harilikult sajab kõrvaltänavates sama palju kui peatänavates.“

Mõne aja pärast võis ta laiendada äri kübarate, keppide, gamashide ja kinnaste poolest. Kas ta ikka veel täiendab oma laagrit endisel viisil, seda ma ei tea, kuid ebatõenäollik see ei ole. Kui Alex viimast korda oli minu juures, kadus igatahes paar elegantseid kollaseid kindaid. Ma ei imestaks,

kui Alex oleks tädiga komplotis. See näib olevat perekonnas.“

Härra Sandman ja preili Osvald olid nüüd kino „Alkazari“ ees ja uurisid pilte, millel kangelane hüppab neljandalt korralt ja satub autojuhi istmele, mis sõidab mööda 90 km. kiirusega.

Nad olid seisnud alles mõned sekundid, kui härra Sandmani juure astus suur, tume härra, kes kergitas kübarat ja ütles:

„Andestage mu pealetikkuvust, kuid teie saite eksikombel mu varju restoran „Ambrosia“ riietehoiuruumis. Et praegu väga sajab, vajan teda hädasti ja palun teid, et ära hoida piinlikke momente, mulle kohe tagasi anda.“

Härra Sandman kogeles midagi punasena, andis varju kohe käest, mille järele tema ja preili Osvald kadusid autosse, mis viis nad kiirelt eemale piinliku vahejuhtumise kohalt.

Nad leppisid kokku, et kogu asjast ei jutusta kellelegi sõna.

* * *

Seda tegi aga suur, tume härra. Öhtul oli ta lõbusas seltskonnas ja ütles seal:

„Läksin selle kena paari kannul ja kuulsin nende juttu. Tulin kohe otsusele, et sarnane kelmitrikk peab saama karistatud. Pealegi oli see hea vari, samane nagu olen juba aastaid soovinud. Kuid alati olid varjud liig kallid. Nagu öeldud, härrased, kui satute sarnasele juhusele, siis ärge viivitage kelmidelt saaki tagasi võtta.“

Hääl keskelt:

„Ja homme annad muidugi varju „Ambrosia“ riietehoiuruumi tagasi!“

Suur, tume härra ütles ainult lühidalt: „Hm“.

* * *

Ei ole vist vajalik eriliselt toonitada, et vari on veel tänapäev suure, tumeda härra käes.

Salavõrgud.

Austria kirjaniku **Otto Hermann'i** romaan.

8

„See ei ole juhus, mister Miller,“ vastas Trent naeratades. „Armstrong teadis, et teie kõnelesite minuga selle asja üle.“

„Kuidas nii?“ küsis Miller üllatatult.

„Alarmsisseseadete kontrollimisel puutusid mulle silma mitmesugused, väikesed isearaldused pangas. Kõigepealt see, et mõnes ruumis on peidetud mikrofon, mis seisab ühenduses telefoniga peremehe toas. Kas teie sellest midagi ei teadnud?“

Miller ei imestanud nende sõnade üle sugugi. „Teie arvate vist mikrofone vastuvõtutubades ja konverentsisaalis? Tean seda. Lasin nad ise sisse seada. Tihti on vajalik, et tähtsad jutuajamised saaks stenografeeritud.“

„Kuid on veel teisigi sarnase sisseseadega tube,“ seletas Trent. „Näiteks teie oma ja see siin. Vaadake ventilaatori poole. Selle taga seisab kõige uuema mudeli järele val-

mistatud mikrofon nagu seda tarvitab ringhääling. Nii siis väga vastuvõtlik. Nüüd on ta aga kurt. Selle eest hoolitsesin mina.“

„Mis teie ütlete!“ tähendas Miller. „Kuid see ei imesta mind mitte erilisel, sest Armstrong on alati umbusklik olnud. Ta tahtis alati teada, mis räägivad kliendid ja ametnikud temast. Kui miss Cortlant kadus nii mõistatuslikul viisil, muutus asi veel hullemaks. Kuid tal on, arvan ma, raskeid muresid. Äri ei ole õitsev ja noorhärja valmistab talle, minu arvates, palju südamevalu.“

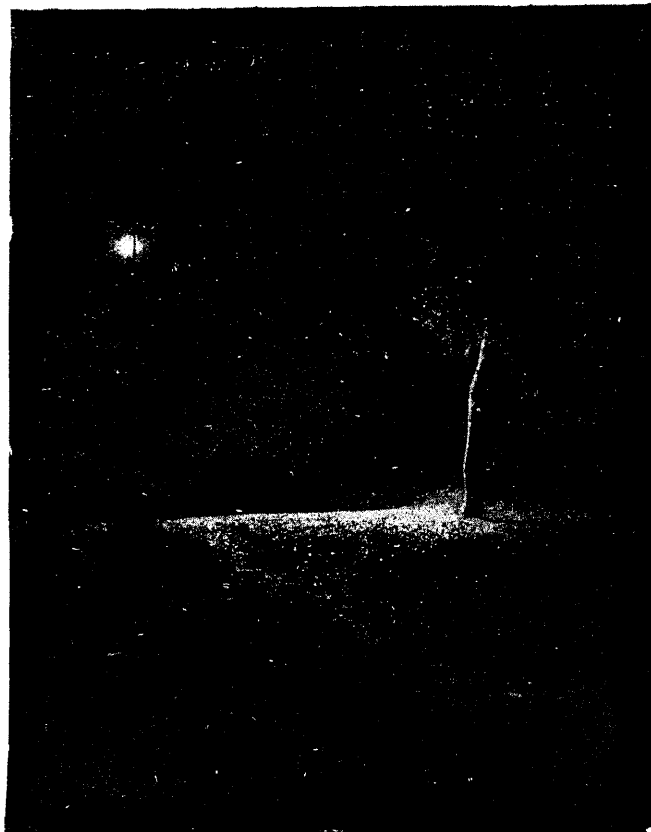
„Mispärast?“ küsis Trent üksluiselt.

„See on selge. Kes pärib kord vana, suure pangaäri, kui peremees sureb? Härra Robert? See hävitaks ta kõige lühema aja jooksul. Õised pummelused, õnnemängud klubis, kergemeelsed naised, see on kõik, millest on huvitatud ta varblaseaju. Sealjuures raiskab ta meeletult palju raha, rohkem, kui meie teenime, ütlen seda omavahel. Armstrong nõuab juba pikemat aega, et noormees abielluks. Ta oleks näinud väga heal meelel, kui miss Cortlantist ja Armstrong juniorist oleks saanud paar, kuid noor daam ei näi olevat palju onupojast huvitatud, mis ma talle pahaks ei pane, ja härra Robert on, usun ma, õige vähe abielust vaimustatud.“

„Jah, jah, ka rikastel ei ole kerge elu,“ tähendas Trent, et ütelda midagi. „Sellepärast vist tahab Armstrong, et teie topiksite auke ta teistes äriettevõtetes.“

„Kindlasti, kindlasti ja ma teen, mis seisab mu võimuses. Kuid mulle tuleb meele, et pean minema. Mul on veel palju õiendusi enne ärasõitu.“

Pool tundi hiljem oli Trent teel taksiautoga Ritz-Carltoni hotelli, kus tal pidi olema kokkusaamine Colette'ga. Sõit sinna oli esimene puhkus varasest hommikust saadik ja andis talle võimaluse mõtteid korraldada, mis ennelõuna kestel olid sundinud end kiires korras peale. Artikkel politseikroonikas ja hoiatus, mille ta oli saanud, seisid esirivis. Ka Stanfordini oli hoiatatud ja mõned tunnid hiljem olid lained ta laibana, noahaav seljas, kaldale uhtunud. „See mees ei tee nalja,

Laternalvalgusel.

pomises Trent endanisi. „Ta töötab kiiresti, õudselt kiiresti.“

Mis tähendas hoiatus talle? Ometi ainult seda, et ta oli õigetel jälgedel. Siia maani oli suur tundmatu ta rahule jätnud, kuigi teadis ta jälginimestest. Trent tundis selle üle rahuldust, kuigi ei teinud enesele illusioone saadud hoiatuse tõsiduse ja ähvarduse kohta. Tundmatule vastasele ei tähendanud nähtavasti inimelu kuigi palju.

Mispärast oli ta teda aga hoiatanud? Mispärast mitte kohe kõrvale toimetanud nagu Stanfordini, kelle poolt muud ei olnud ähvardanud, kui veidi korratust ja ettevaatamatust. Milleks sarnane säästmine? Mispärast?

See küsimus, mille üle Trent pingutatult järele mõtles, leidis vastuse peaaegu samal ajal teisel kohal; teises taksiautos, mis samati sõitis Ritz-Carltoni hotelli poole. Tas istusid kaks isikut. Üks daam kallihinnalises kasukas, mis jättis vabaks ainult ta ilusa näo pealmise osa kahe hingelise, tumeda silmaga, mis ei puhanud just rõõmsalt auto teisel sõitjal. See oli noor mees, veidi silmapaistva elegantsiga rietatud, keda oleks võinud nimetada ilusaks ja huvitavaks, kui ta hallid silmad ei oleks olnud nii rahutud ja ta suul oleks puudunud kergelt brutaalne, meeleline ilme. Ta oli teel autosse astunud, tänavanurgal, kus näis olevat oodanud ja oli peatanud seal sõiduki.

„Mis sa minust tahad?“ küsis daam, enne kui andis autojuhile edasisõidu signaali, kuna noor mees palumata võttis ta kõrvalt istet.

„Sinuga kõnelda, Colette, muidugi,“ vastas noor mees pilkavalt. „Mis siis muidu? Tema saadab mind sinu juure.“

„Kas ei oleks sa seda telefoniteel ütelda võinud?“

„Ei, just sellepärast pidin sind isiklikult nägema, kuigi see sulle ehk ei tee rõõmu. Su telefoni valvatakse.“

„Mu telefoni valvatakse!“ hüüdis Colette vihaselt. „Kes seda tegi?“

„Härra, kellega tutvusid eile öösel: Trent, ennelounal ilmus ta abiline Donald telefoniaama politseidireksiooni määrusega, et su kõned saaks pealt kuulatud. See paneb sind imestama, mis?“

Soonlaga järv.

„Mind imestavad mitmed asjad, Sling,“ vastas Colette. „Soovin, et ma iialgi ei oleks seganud end teie asjadesse — iialgi ei oleks tutvunud teiega.“

„Kust tulevad äkki need moraalsed mõtted?“ küsis noor mees pilkavalt. „Kas oled üle öö vooreslikuks saanud? On Trent su meelt muutnud?“

„Trent ei ole mu meelt muutnud,“ vastas Colette ägedalt. „Mulle ei meeldi see asi. Miks ei loobu ta sellest juba? Ta on juba küllalt raha teeninud.“

„Miks ta sellest asjast ei loobu, kuigi küllalt raha on teeninud? Rumal küsimus, just sellepärast mitte. Pealegi ei ole sugugi kindel, et ta on teeninud palju raha. Ta tõendab, et kulud veel sugugi ei ole tasa tehtud. Alles mõne kuu eest tuli asjasse õige elu ja nüüd peaks ta sellest loobuma? Sa oled hull! Annan sulle nõu teda nende mõtetega rahule jätta. Ta on viimasel ajal väga närviline ja ei salli vasturääkimist. Eile öösel pidi jällegi üks elu jätma, nagu tead.“

„Ta on hirmuäratav, kole!“ ägas Colette. „Usun, et tal ei ole inimlikke tundeid.“

„Ta on ärimees,“ vastas Sling. „Mis tähendab see, kui hukuvad mõned põhjaläinud elud, sest teisi meil ju ei ole? Suured rahamehed hävitavad igapäev tuhandeid häid inimesi ja selle vastu ei tõsta keegi protesti.“

Colette landes hoigudes istmetoole.

„Raha! Dollarid!“ pomises ta. „Ja ikka ainult raha. Ta teeb teist loomad! Teie olete hullemad kui tiigrid ja lõvid.“ Ta

Kokkukasvanud tammed.

Vaklas, Kooli (Ubari) ja Tallukmäe talude vahelisel niidul, Kuusalu kihelkonnas.

Kui üksteise lähedal kasvavad puud kas tuule painutamisel või muul teel puuluvad kõvasti kokku, tekib nende vahel hõõrumine, sünnitades hõõrutud kohale haava. Haava ümber tekib eriline ringjas kühm, mis suurenedes katab täiesti ligistunud kohad. Puud jäävad tihedalt üksteise lähedale, vallikesed ligistunud kohtadel ühinevad ja puud ongi kokkukasvanud.

vaatas süngelt enese ette, siis aknast välja ja märkas, et auto lähenes sihile. Ta lasi ehmunult peatada.

„Astu välja,“ ütles ta. „Kohtan Trentiga Ritz-Carltoni hotellis eineks. Ehk ootab ta mind sissekäigul, ta ei tohi sind näha.“

„Ole rahulik, mu kallis,“ vastas Sling sarkastilise naeratusega, „ka mul ei ole himu teda näha ja ma tahtsin praegu peatada lasta. Kuid sa pead kannatama veel mõned minutid mu lähedust — oli aeg kui salisid mind hästi — kõige tähtsam tuleb veel!“

„Mis see on? Ütle ruttu!“

„Katsun seda teha. Kui peremees eile öösel sinu juures oli, ähvardasid sa teda maha jätta, kui Trentile midagi juhtub. Ta oli su vastu jäme ja palus sind mitte asjadesse segada, mida sa ei mõista. Kas on see õige?“

„Jah. Andsin talle selle peale kohase vastuse.“

„Võin arvata. Kohased vastused ei puudu sul iialgi. Lühidalt, ta kahetseb nüüd oma ülalpidamist sinu vastu, ta armastab sind veel, niipalju kui temasugune inimene üldse võib armastada ja ta tahaks asja heaks teha. Ta laseb sulle järgmist ütelda: Igaveseks ei või ta sulle midagi lubada, kuid ta tahab Trenti hoiatada. Kui mees aga jääb jonnakaks, talitab ta oma heaksarvamise järele, sest lõpuks pidavat ta esimeses joones enese peale mõtlema. Vahepeal soovitab ta sulle hoolt kanda, et Trent ta rahule jätab. Trent teab juba liig palju ja on kardetav. Ehk pääseb talle rahaga ligi. Kui vajalik, seisab iga summa sinu käsutuses.“

„Trent ei ole mees, kes laseb end osta,“ vastas Colette veendumusega.

„Ära ole nii kindel, igal inimesel on oma hind. Pealegi oled sina olemas. Trent ei lase end ehk osta, kuid kui lisanduseks on ilus naine — kuid jätame selle. Tee, mis võid. See on ka tema huvides, usu mind.“

Auto seisis ikka veel. Üks politseinik andis autojuhile signaali edasisõiduks. Kui see küsivalt taha vaatas, astus Sling välja.

„Tahan seda katsuda,“ pomises Colette endamisi, kui auto edasi sõitis. „Kuid kardan, et see, mis võin pakkuda Trentile, ei avalda ta peale suurt mõju, ei raha ega ma ise.“

Üheksasteistkümmes peatükk.

O o t a m a t u k o h t a m i n e .

Kell üks lõuna ajal on varane aeg Ritz-Carltoni hotelli einekülalistele. Trentile ei olnud raskusi, kui ilmus sel tunnil, leida vaba lauda. Kogenematu nagu ta oli, valis ta laua suure saali keskel. Teised noored mehed, kes teadsid asja paremini, oleks läinud külalisega, keda ootas Trent, väikesesse kõrvalsaali.

Külaline tuli hilja, oli hingetu ja ärev. Kuigi Colette õhetas, olid ta paled pea-aegu nahavärvi kahvatud, mis oli imelises vastolus ta huulte hereda puna ja ta tumedate ärevalt läikivate silmadega. Ta oli riietatud maitserikka elegantsiga, mille täiusseks puudus, et ta oli üks nüanss liig silmapaistev.

„Lasin teid oodata,“ algas ta, kui Trent talle vastu astus suure kojaga. „Andestage, mind peeti teel kinni.“

Trent märkas, et mõned härrad, kes sa-

mati näisid ootavat mittetäpseid naisküllasi, vahtisid teda ja ta kaaslanat veidi häbematu uudishimuga, kui ta viimase juhatas saali. Kuid ta ei hoolinud sellest ja Colette ei näinud kedagi nägevat.

„Seal on meie laud,“ ütles ta, näidates saali keskele, mille peale ta kaaslanna peatus.

„Ei, võtame parem mõne õnaruse,“ seletas ta. „Ma ei tahaks istuda nagu taldrekul. Kas nägite härrasid väljas? Tunnen mõnda neist täpselt; nad isegi ei noogutanud mulle. Teie mõistate, miks ma nähtud saada ei taha, eks ole? Pealegi on mul teiega tähtsat kõnelda.“

Õnarus, mis anti Trentile, oli sellepolest ebakohane, et tast pidid mööduma kõik külalised, kes tahtsid minna suurde saali, kuid ta oli ainus, mis oli veel vaba. Colette istus nii kaugele, kui võis ja tõmbas Trenti enese kõrvale.

Kui kelner eemaldus tellimisega, avas ta käsitasku ja võttis sealt kaunis suure hõbe-pudeli.

„Siin,“ ütles ta lühidalt, „Shoti whisky! Pean söögi juures jooma, muidu nõrken ära. Palun, ärge vaadake mulle niiviisi otsa, meiesugune peab end uimastama. Whisky, gin või koks, kõik ükskõik, ei või teisiti, kui ollakse, mis olen mina.“

Ta sõi ainult vähe headest asjadest, mis Trent oli tellinud. Trent vaatles teda uue huviga. Ta oli peaaegu kare esinemises. Pehme, paindub olevus, keda Trent oli näinud öösel, oli kadunud. See oligi olnud liig rõhutatud, et olla ehtne. Arvatavasti sarnanes Colette praegu rohkem isesele.

Kui serveeriti mokka, süütas Colette paberossi omast paberossitoosist, Trenti poolt pakutud lükkas ta tagasi. Imelikult parfümeeritud suits tungis Trenti ninna.

„Nii,“ ütles Colette, tooliseljale toetudes, „ja nüüd kõneleme tõsiselt. Esiteks: Olen õppinud tundma juba palju mehi ja mulle oli enamasti ükskõik, mis neist saab järgmisel päeval, kuid teie juures on lugu teisiti. Ehk sellepärast, et teie on kodumaa verd, et teie tunnete metsi ja mägesid, mida armastan. Kas usute mind?“

„Usun kõik, mis ütlete,“ vastas Trent galantselt.

„Palun, mingisuguseid banaalseid löök-sõnu,“ vastas Colette ägedalt. „Kui täna lahkume, arvatavasti kogu eluks, peab kumbki meist olema tulnud veendumusele, et meie ei katsunud üksteist petta. Tean teist paljugi, kapten Trent, peaaegu kõik

Keerdunud ja kokkukasvanud määnd Pikal Timbul, Kastre-Peravallas.

ja teie teate arvatavasti mõndagi minust. Tahame pidada seda antud tõsiasiaks ja loobuda valedest. Tulin teatava kavatsusega siia ja tahan seda teostada, ausalt ja avameelselt, et hiljem ei tarvitseks enesele etteheiteid teha, kui mu vaev oli asjatu. Kas mõistate, mis arvan? Mispärast teie ei vasta?“

Põhjus, miks Trent ei vastanud, oli pingutatud tähelepanu, millega ta oli kuulnud noore tütruku sõnu, äkki oli võtnud teise suuna ja pöördunud grupi poole, mis astus praegu saali ja elavas vestluses lähenes suurele saalile. Ta koosnes kolmest härrast, kellest Trent tundis ühte — Lilian oli esitlenud teda päev varem prints Wittgenbergina —, ja kahest daamist. Ühe küljes peatusid Trenti pilgud. Kui daam märkas Trenti, seisatas ta silmapilguks, ta silmad puutusid kokku Trenti silmadega ja rändasid siis viimase kaaslanna juure, pilguga, milles avaldus imestus ja mis siis tardus. Üks daami saatjaist tegi vargsi teretava käeliigutuse Trenti laua suunas, mis peale daam talle küsivalt näkku vaatas. Härra vastas mõne sosistatud sõnaga. Kui daam

möödus, teretas Trent teda tumma kumardusega, ta vastas vaevalt märgatava noogutusega, pööras siis silmad ära ja heljus mööda. Trent vaatas talle jahmunult järele.

„See oli preili Cortlant, kui ma ei eksi,“ kuulis ta oma lauakaaslannat ütlevat. „Teie armastate teda, eks?“

„Millest järeldate seda?“ küsis Trent, pöörates kiiresti Colette poole.

„Nägin seda,“ vastas see naeratades. „Kohc. Tunnen mehi seest ja väljast, see kuulub mu kutsesse. Ka naisi. Ainsad nais-tetundjad on olemas naised ise.“

„Siis võite mulle ütelda, miks miss Cortlant ei vastanud mu teretusele?“

Noore tüdruku naeratus muutus veidi kibedaks. „Teie olete naiivne, arnas Trent. Kui istun mina lauas, ei tereta härra daami. Daam peaks seda haavamiseks. Eriti preili Cortlanti taoline daam.“

„Kuidas seda mõtlete?“ küsis Trent pahaselt, kuid huvitatult. „Missugune daam on teie arvates preili Cortlant?“

„Ta on tüübiline, rikas ameeriklanna, kes peab kõiki inimesi, kes tema arvates ei seisa temaga ühel astmel, alamateks olevusteks. Peale selle on ta auahne, upsakas, väga hellitatud ja sellepärast isemeelne. See ei ole ilus portree, kuid sarnane, vean kihla selle peale.“

„Eksite, Colette. Teie portree ei ole põrmugi sarnane.“ Trent ütles seda pea-aegu karedalt, kuid ta teadis, et seda pea-aegu ise ei uskunud. Ta tundis tarvidust juhtida vestlust teistesse rööbastesse. „Kas ei jätkaks meie oma endist jutuajamist?“ küsis ta. „Teie tähendasite midagi teatavast kavatsusest, millega olite tulnud.“

„Teil on õigus,“ vastas Colette. „Mu ülesanne on silmapilgul tähtsam ja mis puutub portreesse, siis loodan, et eksin — teie pärast.“

„Milles seisab teie ülesanne?“

Colette viivitas silmapilgu, siis ütles ta lühidalt ja karedalt: „Tahtsin nõjutada teid, et teie ei jälgiks teatavaid inimesi,“ ütles ta.

„Kas teete seda ise või kolmanda isiku soovil?“

„Mõlemil põhjusel, kuid minu soov on tugevam. Kolmas isik hoolib sellest vaevalt, kas üks inimene on maailmas või mitte, kas mõistate? Mina hoolin sellest palju — kui see inimene olete teie,“ lisas ta tasa.

„Väga meelivat,“ tähendas Trent kuival. „Kas kuulub see tähelepanelikkus mu isiku vastu tolle teise ülesande juure, mille saite

eile öösel ja mille siht on mind võrku tõmmata? Teie näete, võtan südamesse teie appelli ja kõnelen avameelselt.“

Colette vaatas talle jahmunult näkku.

„Ah!“ hüüdis ta. „Teie teate ka seda? Noh, olgu. Ma ei taha salata, kuid vannun teile, et eksite, kui usute, et mängin teiega. Ehk tegin seda algul, kuid loobusin sellest varsti. Tahan — teid päästa.“

„Päästa, mille eest?“ küsis Trent huvitatult.

Colette pani käe õrnalt Trenti kätele, mis lebasid kokkupandult laual. „Kuulake, Fred — tohin teid vist nii nimetada —, mitmed inimesed on astunud mehele teele ette, keda otsite, ja kõik tasusid seda oma eluga. Alles eile öösel suri üks,“ lisas ta värinaga. „Miks tahate samasse hädaohtu minna? Mis on teil sellest, kui viite ta kohtu ette? Teie ei teeni enam politseis ja teil on hea amet. Kui teid ahvatleb tasu, siis tehti mulle ülesandeks teile pakkuda kahe- ja kolmekordset hinda, kui loobute jälginimestest.“

„Parim tänu,“ vastas Trent lühidalt. „Sadatuhat dollarit oleksid ju kena tasu, kuid nad ei ahvatle mind.“

„Arvasin seda,“ vastas Colette ohates. „Mis meelitab teid?“

„Mul on isiklikke põhjusi, kuid see on muu seas. Oluline minu jaoks on: mees on kõige hädaohtlikum kurjategija, kes on olemas. Ta ei hävita ainult üksikuid inimesi, vaid saadaks hukatusse kogu rahvuse, kui talle antakse vaba voli.“

„Olen veendunud, et ta loobub, kui tal on küllalt raha,“ ütles Colette mitte väga kindlal häälel.

„Esiteks ma seda ei usu,“ vastas Trent, „ja teiseks tuleks ta kiiduväärne kavatsus, kui tal see on tõepoolest, arvatavasti hilja. King uimastavate mürkide vastu ei lase end enam hävitada. Mõtelge, mees tegutseb sellega, mida teistes maades juba väikesel määral peetakse äärmiselt kahjulikuks. Ei, Colette, ärge end vaevake. Olen veendunud, et teil on head kavatsused, kuid mu otsus on kindel. Kas tema või mina. Kui langen mina, ei muutu maailm palju vaesemaks ja on palju inimesi, kes astuks mu asemele.“ Trent ütles seda rõõmuga naeratusena. Ta pilgud läksid sealjuures kõrvalsaali, kust Lilian ja ta sõbrad praegu lahkusid.

Colette nägi Fredi pilku ja ta naeratust ja mõistis. Ta tundis sooja osavõttu mehe vastu ta kõrval, kes end äärmiseni pidi valitsema, et läbi teha uut piina, nähes ar-

mastatud tütarlast teretuseta, nagu ei olekski ta olemas, enesest mööduvat. Tahtmatult nihkus Colette talle lähemale ja haaras uuesti ta mõlemad käed. Selles asendis tabas mõlemaid Lilianil esimene pilk, kui ta sammus väljakäigu poole. Teist ei järgnenud. Et Trent lükkas peaaegu karedalt tagasi oma lauakaaslanna käe ja temast eemale nihkus, seda Lilian ei näinud. Kergelt tagasivisatud pea ja otse pööratud silmadega möödus ta kiirelt.

Varsti tõusis ka Trent. Suures kojast jättis ta kaaslannaga jumalaga, määrannata uut kokkusaamist. Ka Colette ei teinud mingit ettepanekut. Kui Trent ulatas talle käe, hoidis ta seda mõned sekundid kinni.

„Jääme sõpradeks, eks?“ ütles ta tasa. „Kuigi üksikest ehk enam ei näe. Igatahes olen teie sõber. Ehk võin tõenduda seda ühel päeval. Elage hästi.“

Ohtul, veidi enne büroolõppu, sai Trent kirja. Ta ei tundnud käekirja, kuid see oli kahtlemata naise oma. Trent avas kirja värisevate kätega. Seda lugedes näis talle, et ta südamest haaras kinni jääne käsi.

„Armas Fred,“ algas kiri.

„Ei saa kahjuks sind lähemal ajal näha. Mu sõbranna, Evelyne van Schnyler, oli nii lahke, et kutsus mind, prints Wittgenbergi ja mõned tuttavad oma purjekale lõbusõiduks, mille siht on vist Bermuda saared või mõni veel kaugem koht. Pead lohutada end mujal. Olen veendunud, et see sul õnnestub.

Lilian.“

Kakskümnes peatükk.

Neljas tee.

Lühidad, napolisulised kirjad võivad olla mõnikord selgemad, kui lehekülgi pikad epistlid. Too, mille Trent oli saanud Lillian Cortlanti käest, sisaldas ainult väheseid sõnu. Need sõnad olid jäised, jahedad, kuid põletasid ta hinge. Kuna ta öösel aeles unetult voodis, võttis ta kirja kirjutaja oma vihases ja haavatud südames vastutusele, süüdistas ja kaitses teda, otsides kramplikult vabaksmõistmist, vähemalt pehmendavat asjaolu. Pehmendavaid asjaolusid oli kahtlemata olemas. Ta ei oleks tohtinud minna väikese tantsugirliga suursugusesse lokaali, kus võis kohata inimesi, kes seisid ühenduses Lillianiga. Et Lillian ise oli tulnud lokaali, oli eriliselt pahatahtlik, mitte-ettenähtud juhus ja et seda pahatahtlikkust täiendada, pidi Lillian nägema ühte tantsujanna liigutust, mis näis intiimne. Seda mõeldes, jäi veel küllalt järele, mis ta-

kistas Trenti vabaksmõistmist kuulutada, vähemalt mitte tolele Lillianile, keda ta armastas ja kes teadis, et ta kutse teda tõi inimestega kokku, kelle seltsis ta end heameelega ei näidanud. Pealegi oli Trent teda hoiatanud sellekohase märkusega eksiarmastuste eest.

Lilian oli kahtlemata olnud ülekohtune. Trent ei oleks nõudnud sõbralikku teretust, kuid temast külmalt mööduda, oli kindlasti üleliigne. Näis nagu läbeneks teda Lilian.

Tihti pöördus ta rahulik pahameel Colette vastu, kuid ta õigustunne ei lubanud veeretada süüd sellele. Ta tundis imelikul viisil isegi rahuldust, kui talle meelustus Colette mure tema pärast. See mure oli olnud avameelne, selle kohta oleks ta võinud käe tulle panna.

Vastu hommikut uinus ta otsusega nüüd asuda oma töö selle osa kallale, mille seni oli seadnud tagaplaanile. Ta pidi selleks küll tükiks ajaks New-Yorgist lahkuma, kuid teda ei hoidnud miski kinni. Pank võis tematagi läbi saada ja Armstrong ei saanud talle keelata lühidat tasuta puhkust. Kõige halvemal puhul otsustas ta loobuda kohast, millest ta nii kui nii palju ei hoolinud.

Tal ei oleks tarvis olnud muretseda. Nagu tihti elus, tuli juhus talle ka seekord appi. Vaevalt oli ta astunud bürosse, kui helises telefon.

„Peremees soovib teiega kõnelda,“ üteldi talle.

Milleril oli kahtlemata õigus olnud, kui arvas, et Armstrongil olid suured mured. Vana pankur istus kokkuvajumult polsterdatud kirjutustoolil, ta selg oli küürus nagu raske koorma all, ta nägu näis koltunud ja muidu nii terasvaljud silmad, mis vaatasid sisseastujat, olid väsinud.

„Mul on tähtis asi teie jaoks,“ algas ta. Ta hää l kõlas väsinult ja tas ei olnud midagi endisest, metallilisest kõlast. „Mu mitmesuguste murede juure on seltsinud uus. Panka kahjustatakse viimasel ajal süstemaatiliselt väga raffineeritud võlakirjavõltsimistega. Olen astunud kõik võimalikud ettevaatuse sammud, kuid petmised jätkuvad. Siin on pankade nimekiri, kelle juures juhtusid võltsimised, külastage neid järjekorras, tehke uurimusi ja katsuge petisele või petistele jälgile saada.“

„Kas ei oskaks seda paremini elukutse-line kriminaalpolitsei —“

„Ei,“ katkestas teda vana pankur. „Oleme üle miljoni kahju saanud. Kui avalikkus sellest kuuleb, kannatab meie krediit. Selle-

pärast tahaksin enne erauurimusi teha. Kui tarvilik, võib kriminaalpolitsei hiljem vahele astuda.“

Trent heitis pilgu temale ulatatud nimekirjale ja luges pomisedes: Philadelphia, Pittsburg, Chicago, Cincinnati, New Orleans, San Francisco. „See tähendab mitmenädalist, võib olla mitmekuist reisi,“ ütles ta valjult. „Mis saab vahepeal mu tegevusest, mister Armstrong?“

„See ei ole silmapilgul nii tähtis, kapten Trent,“ vastas pankur mõruda naeratusega. „Ei ole otstarbet valvata küüni esimest ust, kui tagant varastatakse heinu. Meie ei või enam kahju kannatada.“

„Millal tahate, et algan tööga?“

„Muidugi kohe, nii kui nii on palju aega kaotsi läinud.“

Trent ei vastanud kohe. Ta ajud töötasid pingutatult.

„Mister Armstrong,“ tuli viivitades ta huultelt, siis peatas ta.

„Noh?“ küsis Armstrong kõrgele tõmmatud kulnudega. „Kas on teil midagi vastu?“

Kuna pankur kõneles, sai Trent äkki idee.

„Ei,“ vastas ta, „muidugi mitte. Kuid palun end tänaseks teenistusest vabastada, pean tegema reisiettevalmistusi.“

Armstrong muutus armuliseks. „Muidugi,“ vastas ta endise võitva naeratuse kumaga, „laske kassas maksta enesele 2000 dollarit reisiraha avansina või paremini, laske anda enesele veksel. Siis võite uurida süsteemi omast kogemusest.“

„Suurepärane idee,“ tähendas Trent nõusolevalt. „Kui tihti pean teatama?“

„Ükskord nädalas,“ vastas Armstrong, „muidugi tihedamini, kui teil on tähtsaid teateid. Kas veel midagi? Ei? Nii siis, head edu, adieu!“

Pool tundi hiljem ilmus detektiivfirma Trent & Donaldi büroosse haruldane külaline: peremees ise. Donald, kes oli alles hiljuti tulnud, istus kirjutuslaua taga, jalad lauplaadil ja luges ajalehte. Trent pööras noore osaniku poole värskelt naeratava näo. Peeaegu midagi ei rääkinud tollest süngest meeleolust, milles ta oli asunud teele teenistuskohale kahe tunni eest. Nüüd oli jälle vaja tegutseda, ta jahipalavik oli uuesti ärganud, ja sarnastel puhkudel astus eraisik Trent kutseinimese ees tagaplaanile.

„Mis on?“ küsis Donald ükskõiksel, üles vaatamata.

„Esiteks saada meie jooksupoiss mõnele käigule; ajalehed, paberossid või midagi, mis sulle meele tuleb; teda ei ole lähema poole tunni kestel vaja.“

Kui Johnny oli eemaldunud rõõmsas tujus, et pääsis toa umbusest, istus Trent sõbra kõrvale, pani käe selle põlvele ja algas:

„Jim, sa pead etendama tükk aega erus politseikapteni Frederick Trenti, kuidas meeldib see sulle?“

„Sugugi mitte,“ vastas noormees kuivalt. Donald oli iseäralik iseloom: kangekaelne, veidi jonnakas, kergelt hüpokondriiline — ema pärandus — ialgi süütult rõõmus, vastuvaidlusehimuline, mida avaldas pool tõsiselt, pool sarkastiliselt. Ta rippus Trenti nagu vanema venna küljes ja see tema küljes, tõendades niiviisi vana põhimõtet, et vastolud üksteist ligi tõmbavad. „Kui pean võõrast osa etendama,“ jätkas Donald, „siis tean paremat, kui seda on härra Frederick Trenti, endise, mitte täitsa selgunud oludel teenistusest vabastatud politseikapteni ja praeguse tegevusest eradetektiivina osa, kel on pangas kõrvaline teenistus, kes satub kergesti alkoholi ja mitmesuguste teiste mürkide mõju alla, nagu ütleb, kutse huvides, kes külastab ööseti kahtlasi lokaale, otsides neis agaralt veel kahtlasemaid, noori daame. Sarnane on erus politseikapten Trent väljaspoolt. Mitte väga meelitatav. Ja nüüd pean mina oma õiepuhta süütusega ta nahka ronima, kuigi ainult lühikeseks ajaks?“

Trent ei naeratanud selle naljaka signaalemendi puhul, tema arvates tuli Donald tööle kaunis lähedale.

„Sul on õigus,“ ütles ta tõsiselt, „see ei ole ilus pilt. Kuid oota ainult, varsti oleme kuulsad. Seniks pead juba minu nahka pugema nagu ütled.“

„Mispärast?“ küsis Donald, samati tõsiselt saades. „Mis mõte on sel?“

„Seda kuuled kohe,“ vastas Trent. „Pane hoolega tähele. On väga tähtis, et üksteist täielikult mõistame. Ära mind sellepärast katkesta. Tahan siit mõneks ajaks lahkuda, kuhu ja mispärast, ütlen hiljem. Täna hommikul, kui tahtsin parajasti Armstrongi juure minna, et paluda talt puhkust, lasi ta mind enese juure kutsuda ja tegi mulle ülesandeks jälgida vekslite võltsimisi, mille läbi ta pank suurt kahju on saanud. See nõuab pikemat reisi risti ja põigiti läbi terve maa. Tahtsin ära ütelda, kui mulle meele tuli, et sa võid mu asemele astuda. Keegi ei tunne mind linnades, kuhu pean reisima, asi on imekergelt läbiviidav. Wilkinson on kindlasti nii vastutulelik, et annab sulle passi minu nimele. Üheaegselt muretse mulle samasugune ükskõik missu-

gusele nimele, ütleme William Jones. Annan sulle kirjaformulare oma allkirjaga. Sa täidad nad kirjutusmasinal ja saadad nad minu teadetena panka. Kodus lased emal ütelda, et oled haige: leetrid, läkastusköha, koolera või muu haigus ja et pead olema valjult isoleeritud. Sellega saame kumbki suurepärase alibi. See on eriti minule tähtis, sest nagu tead, valvatakse iga minu sammu. Annan sulle aadressi, mille kaudu jääme üksteisega ühendusse. Sa algad lähemate linnadega, kust tarbekorral kohe minu juure võid tulla, kui sind kutsun. Saada sel puhul Armstrongile telegramm põhjendusega, miks sa talle teateid ei saa saata. See on kõik.“

„Tore,“ tähendas Donald. „Kuid mul ei ole aimugi, mis sa kavatsed. Kas ei taha sa seda seletada?“

„Endastmõistetavalt,“ vastas Trent. „Lubasin seda juba sulle. Teen autosõidu mööda rannikut kuni huvitava poolsaare Barustable läänetipuni ja teen kindlaks, kuidas uimastavaid mürike salaja sisse veetakse.“ Trent toetus naeratades tooliseljale. Ta rõõmustas juba ette heatahtliku pilke üle, mille kutsus esile ta tunnistus. Ta ootus ei nurjunud.

„See on kõik!“ hüüdis Donald. „Erus kapten Frederick Trent teeb autosõidu ja konstateerib seal juures ihuüksi, mis siamaani ei ole õnnestunud Ühendriikide politseiasutustele! Usun tõepoolest, Fred, et oled suurusehullustuses või lihtsalt hullumeelne.“

„Mitte kumbagi,“ vastas Trent tõsiselt. „Olen tervete meelte juures ja soovitan seda uskuda. Kuula: politsei valveasutused, mida nimetasid, on välja läinud järgmistelt vaatekohtadelt: Aine tuleb välismaalt, see on kindel. Seda võib valmistada ainuüksi hästi sisseseatud keemiavabrik ja Ameerikas ei oleks see lubatud tasu tõttu kaua varju jäänud. Transpordiks maa sisse on kolm teed, ütleb politsei: õhu, — maa — ja veete. Öhuühendus on kõige silmapaistvam, kõige kergemini kontrollitav. On selgunud kindlasti, et õhuteel salakaupa sisse ei ole veetud. Kõik maapiirid on hermeetiliselt lukustatud, rannikuid valvatakse teravalt, iga isik, iga alus otsitakse hoolega läbi, nii et

nööpnõelgi ei jääks leidmatuks, ja kuigi meie tolliametnikud on vilunud — nad on leidnud juba väikseid diamante kingakontsades, sukkis ja mujal, — ei võinud nad siamaani siiski tabada uimastavate mürkide tonne. Mis järelداد sellest?“

„Mis sellest järeldan,“ kordas Donald. „Väga lihtne, otsimine ei ole olnud veel küllalt hoolikas.“

„Vale!“ hüüdis Trent triumfeerivalt „Sa oled nagu teised ja ei leia metsa puude pärast. Lihtsustan oma küsimuse niivõrd, et sellele võib vastata laps. Ametiasutustel on kolm teed teada, mil salakaup maale veetakse ja neid teid valvatakse teravalt ning on selgunud, et nendest ühtegi ei ole kasutatud. Küsin veel kord, mis sellest järeldad?“

Donald vaatas sõbrale täkk aega arusamatuses otsa, siis hakkas ta nägu särama.

„Et on veel neljas tee,“ hüüdis ta.

„Tore!“ vastas Trent ja andis sõbrale tubli klapsu õlale. „Seekord tabasid pihta. Neljas tee on probleemi lahendus.“

„Missugune see on?“ küsis Donald õhinal.

„Arvasin, et oled huvitatud seda teada saama,“ vastas Trent naerdes. „Võiksin ütelda seda sulle juba praegu 99-protsendilise kindlusega, kuid tahan enne kinni püüda puuduva ühe protsendi ja selleks teengi oma väikese lõbusõidu. Kui saad mult telegrammi, mis sind minu juure kutsus, siis kuuled sa kõige geniaalsemast salakaubitsemise ideest, mis iialgi välja mõeldi.“

Kakskümnesesimene peatükk.

Võõras Bostonist.

Kalurikülake Spinghill lebab, maaliliselt luitedest ümbritsetud, poolsaarel, mis kuulub Massachusettsi osariigile ja mille sirutab Põhja-Ameerika koloss nagu viipava käevarre idasse, emakese Euroopale vastu. Sinna jõutakse rongiga üle Barustable, kuna viimane etapp tuleb teha logiseval vankril, kuid ainult vähesed võõrad inimesed kasutavad neid võimalusi. Tihedamini tulevad sinna autod, kuid nad peatuvad kõige roh-

Lapse õrnale närwikawale ei ole kohased kofeiinisisaldavad loogid, kuna nad hõlpsasti ärritavad südant ja närve ja seega võivad teha kahju. Seepärast nii paljud arstid soovivad kõrvaldada kofeiin laste toidust. Antagu lastele piima hulka kofeiinita ja täiesti kahjutut

HAG-KOHVI

kem lühikeseks eineks külas, teisiti on lugu muidugi siis, kui autol on rike. On kahju väike, siis jäävad automobilistid ehk mõnikord ööbima, kestab reparatuur aga kauemat aega, siis põgenevad nad elavamatesse kohtadesse ja lasevad auto järele saata.

Varem oli see teisiti. Springhillil on poolsaare parim liivarand ja külake näis tahtvat väikeseks kuurordiks areneda, mispärast

keegi ettevõtlik härra Newportist seal asutas hotelli hellitatumaile nõudeile, kuid kui tööstuse terasmarss jõudis Springhillini, esitatud poolsaare peamise teenistusharuga, kalastus ja kalakasutus, jäid supelvõõrad ära ja ruumikas hotell muutus maetud lootuste mälestussambaks. Sestsaadik ütlevad Springhilli inimesed resigneeritult, et peab olema seal sündinud, et sinna jääda. (Järgneb).

Tõtt ja nalja.

Maks.

Rikas patsient küsib homöopaatilt oma haiguse vastu nõu. See avab ühe rohupudeli ja hoiab selle haigel nina all:

„Nuusutage! Teie olete terve!“

Üllatud sellisest kiirest mõjust, küsib patsient, mis tal maksta on, ja saab vastuseks: „sada krooni.“

Ta võtab taskust kümme kümnnekroonilist ja hoiab need arsti nina all:

„Nuusutage! — Nüüd oleme tasa!“ ütleb ta ja lahkub.

Hea vastus.

Inis ja Anis teevad autosõidu.

Maanteel tuleb neile vastu talumees, kes loomi karjamaale ajab.

Inis ja Anis aeglustavad sõitu ja hüüavad talunikule:

„Tere ka, veiste isa!“

Lahkesti naeratades vastab talunik:

„Jumalime, mu pojad!“

Kirjaniku auks

aniti suur pidusöök.

„Elagu luuletaja!“ hüüti vaimustatult.

Kui vaimustusehoog möödus, tõusis kirjanik ja ütles väriseva häälega:

„Ütelge mulle nüüd ainult veel — millest?!“

„Kelleks tahab teie poeg saada?“

„Oh Jumal, tema on suur idealist. Tahab saada ametit, milles ta kõigile võib teha ainult rõõmu.“

„Noh, siis laske tal saada rahakirjakandjeks!“

Arst: „Kõige pealt peate viibima hästi palju väljas värskes õhus. Mis ametit te peate?“

Abitarvitaja: „Olen lendur!“

Võistleja.

„Aga mispärast te siin niipalju kätsete ja fülitsete?“

ütles kooliõpetaja, kohales salka kätsevaid poisse.

„Asi on nii,“ seletas neist vanem poiss; „tahtsime selle väikese koera kinkida sellele, kes oskab ütelda

kõige suurema vale. Ja igaüks arvab, et tema vale kõige suurem on, kuna seda on omelt minu vale.“

„Aga lapsed, lapsed,“ ütles õpetaja pead raputades.

„Kui mina veel teie vanune olin, ei teadnud ma üldse, mis vale on.“

„Võike, olge nii lahke,“ hüüdis poistesalk kui ühest suust. „Koer kuulub teile!“

Koolilapse tööst.

„Inimene“. Inimese kehas käib läbi varras, mida kutsutakse selgrooks. Tema ühes otsas istub pea, tema teise otsa peal istume meie ise.“

Karistatav.

Joodik oli pimedas eksinud ja ilusa neiu asemel suudelnud inefut vanapiigat, kes ta kohtusse kaebas.

„On teil midagi enese vabanduseks ütelda?“ küsis kohtunik nagu harilikult ning silmitses selle juures ise kaebajat.

„Ei, härra kohtunik,“ vastas mees otsekoheselt „selline tegu on karistatav!“

Sellepärast.

„Teie olete vahvas ja kõva proua, mrs. Strong. Murdvaras tungis õösel kell kolm teie pimedasse kohta, teie formasite talle kallale ja pidasite ta kinni. See oli suurepärane!“

„Oh, palun. Väga suur lahus!“

„Aga mispärast löite tal viis hammast suust välja!“

„Arvasin, et minu mees tuleb koju!“

„Sa lähed välja, Helju?“

„Selge.“

„Millal tuleb sa tagasi?“

„Siis, kui see mulle sobib.“

„Ilus. Aga palun mitte hiljem!“

Paeluss.

Proua Kühm jalutab pikkamisi Vaksali puisteel. Äkki läheb ta sukapael lahti ja ripub lühikese kleidi alt välja.

Peafab väike poiss;

„Teie, paks mamm, kannalage natuke! Teie paeluss pütab teil ära põgeneda!“

NÕUDKE SAADUST

SOKOLADI VABRIKU

V. ROOSIK

MAYE

KAKAO

Neller's

MAYE

VABRIKU MAGASIN

S A

LÄÄNE-EESTI ÜHISPANK

MÄRJAMAAL

OMA MAJAS

Telef. 32.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja väljamaal

Kirjuseep „MARMOR“

on lühikese ajaga saanud igas majas
esimese järgu tarbeaineks, sest

Kirjuseep Marmor — vahutab hästi.

Kirjuseep Marmor — kulub äärmiselt
vähem.

Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga

Kirjuseep Marmor'iga — pesu pestes
jääb pesu värskeks, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: Iga tükk kannab templit
„MARMOR“. Ilma selle templita ei
lase vabrik ühtki tükki müügile.

Seebi- ja soodavabrik

PH. VAHTRIK ja J. MOSES,

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,

tél. 432-40.

„ROMAAN“

pakub oma aastakäikude näol määratud
lugemisvara mis kunagi ei vanane.

Aastakäik 1922 a. tugevas köites Kr. 7.—

„	1923 a.	„	„	„	9.—
„	1924 a.	„	„	„	9.50
„	1925 a.	„	„	„	9.50
„	1926 a.	„	„	„	9.50
„	1927 a.	„	„	„	9.50
„	1928 a.	„	„	„	9.50
„	1929 a.	„	„	„	9.50
„	1930 a.	„	„	„	9.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

V 60

1